

2012

Korkeakouluopiskelijat ja
työelämätieto – katsaus
nykytilaan ja tarpeisiin

HELSINGIN YLIOPISTO

KOULUTUS- JA KEHITTÄMISKESKUS PALMENIA

Miia Kunnari

Aino-Maija Mustalahti

Aura Pykkänen

Ykkösketju-hanke

Väliraportti

1/1/2012

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	3
2 KORKEAKOULUSTA TYÖMARKKINOILLE - KITKAA VAI KANNUSTUSTA?	4
3 YLIOPISTO-OPISKELIJAT JA TYÖELÄMÄTIETO	5
3.1 Yliopisto tiedonjakajana	5
3.1.1 Yliopisto ja työelämä	6
3.1.2 Ura- ja rekrytointipalvelut: akateeminen uraohjaus	7
3.1.3 Verkon hyödyntäminen	8
3.2 Yliopisto-opiskelijoiden tiedontarpeet	10
3.3 Toimivat käytännöt	12
4 AMMATTIKORKEAKOULUOPISKELIJAT JA TYÖELÄMÄTIETO	14
4.1 Ammattikorkeakoulu tiedonjakajana	14
4.1.1 Ammattikorkeakoulu ja työelämä	14
4.1.2 Ura- ja rekrytointipalvelut ammattikorkeakoulussa	15
4.1.3 Verkon hyödyntäminen	16
4.3 Ammattikorkeakouluopiskelijoiden tiedontarpeet	18
4.4 Toimivat käytännöt	19
4.5 Yliopisto- & ammattikorkeakouluopiskelijat ja työelämä: vertaileva näkökulma	20
5 VERKKOPALVELUT JA SOSIAALINEN MEDIA	22
5.1 Verkko korkeakouluopiskelijän tiedonlähteenä	22
5.2 Tarjolla olevien verkkopalvelujen ongelmat	23
5.3 Verkosta löytyvät tiedonlähteet	26
5.3.1 Ammattiliitot	26
5.3.2 Työhallinto	26
5.3.3 Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö	27
5.3.4 Työnvälityssivustot	28
5.3.5 Vuorovaikutteiset verkkopalvelut	29
5.4 Sosiaalinen media	30
5.5 Verkko korkeakouluopiskelijan ja työnantajan kohtauspaikkana	32
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	33
LÄHTEET	34

1 JOHDANTO

Tässä raportissa luodaan katsaus korkeakouluopiskelijoille tarjolla olevan työelämätiedon nykytilaan, siihen, mitä työelämää koskevaa tietoa on tarjolla ja kuka sitä tarjoaa. Raportissa selvitetään myös sitä, kuinka hyvin tämä tieto tavoittaa opiskelijat sekä mitkä ovat opiskelijoiden todelliset tarpeet työelämään liittyvän tiedon suhteen. Raportin tarkoituksena ei ole antaa yksioikoisen negatiivista kuvaa korkeakouluopiskelijoiden tilanteesta, mutta koska aihetta lähestytään opiskelijoiden tarpeiden näkökulmasta, keskittyy raportti erityisesti opiskelijoiden kokemuksiin ongelmakohtiin ja puutteisiin. Toisaalta raportissa esitellään myös toimivia käytäntöjä, joiden toivotaan kannustavan pohtimaan työelämätiedon ja sen oikeanlaisen jakamisen merkitystä korkeakouluopiskelijoille. Raportti on toteutettu Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian Ykkösketju-projektissa syksyllä 2011 ja alkukeväällä 2012.

Työelämätieto on terminä laaja, vakiintumaton ja monin tavoin ymmärrettävissä. Tässä raportissa käytämme termiä varsin yleisellä tasolla, viittaamassa työmarkkinajärjestelmään, työnhakuun sekä ammatteihin ja työtehtäviin liittyvään tietoon. Korkeakouluopiskelijoiden työelämätiedolla viittaamme myös siihen tietoon, mikä opiskelijoilla on liittyen oman oppiaineen työelämämahdollisuuksiin sekä oman tutkinnon ja muun osaamisen hyödyntämiseen työmarkkinoilla.

Raporttia varten tehtiin kyselytutkimus, joka toteutettiin sähköisesti kaikille avoimella e-lomakkeella. Kohderyhmänä olivat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen suomenkieliset nuoret opiskelijat, mutta myös aikuisopiskelijoilta saatiin vastauksia. Kyselyä levitettiin kaikkien ammattikorkeakoulujen sekä yliopistojen tiedottajien, ura- ja rekrytointipalveluiden yhteyshenkilöiden ja opiskelijajärjestöjen tiedottajien kautta. Kyselyssä kartoitettiin opiskelijoiden asenteita ja tarpeita työelämätietoa ja työelämään siirtymistä kohtaan, opiskelijoiden tiedonhakutapoja sekä heidän käsityksiään sosiaalisen median ja verkkopalveluiden toimivuudesta työelämää koskevan tiedon levittämisessä.

Kysymykset jakautuivat neljään teemaan: työelämätietoa koskevat väittämät, oma aktiivisuus tiedon ja työn haussa, lisätiedon tarve sekä taustatiedot. Kyselyyn vastasi määräaikana 1157 opiskelijaa. 83 % vastaajista oli 20 – 30-vuotiaita, ja näin kyselymme kohderyhmää. Vastaajista 47 % opiskeli yliopistossa ja 53 % ammattikorkeakoulussa. Vastaajien joukosta erottuivat erityisesti Etelä- ja Länsi-Suomen alueen opiskelijat, mutta kaiken kaikkiaan otos hajaantui hyvin. Kyselyllä ei tavoiteltu tilastollista edustavuutta, vaan opiskelijoiden tuoretta näkemystä. Vastaukset on käsitelty PASW 18 tilasto-ohjelmalla ja osa avokysymyksistä teemoittamalla.

Kokonaiskuvan saavuttamiseksi raportissa hyödynnetään myös työelämän ja korkeakouluopiskelijoiden tilanteen asiantuntijoilta saatuja näkökulmia. Viranomaisnäkökulmaa edustavat työ- ja elinkeinoministeriön sekä Opetushallituksen verkkopalveluja tuottavat edustajat. Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ja Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto SAMOK sekä Opiskelijoiden tutkimussäätiö Otus edustavat korkeakouluopiskelijoiden aseman asiantuntijoita, Akavan opiskelijatoiminnan asiamiehet taas ammattiyhdistysliikkeen näkökulmaa. Lisäksi selvitystyön aikana haastateltiin nuorisoviestintään erikoistuneen Mediatalo Opiskelupaikan edustajia sekä Turun yliopiston vetämän *Get a Life* -hankkeen työelämäsimulaation toteuttajia. Työnantajapuolen näkökulmaa selvitykseen tuovat HOK-Elannon ja Helsingin kaupungin henkilöstöhallinnon edustajat. Näkökulmaa on saatu myös valmistumisvaiheessa olevien korkeakouluopiskelijoiden ryhmähaastatteluista ja omakohtaisista kokemuksista.

2 KORKEAKOULUSTA TYÖMARKKINOILLE - KITKAA VAI KANNUSTUSTA?

Korkeakoulutuksesta valmistuneiden työllistettävyys on noussut viime aikoina yhdeksi keskeiseksi kansallisen ja kansainvälisen korkeakoulupolitiikan prioriteetiksi (Ursin 2011, 111). Tekemämme kyselyn mukaan yli 80 % opiskelijoista on joko jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että korkeakoulututkinnon tehtävänä on valmistaa opiskelija työelämään. Lisäksi kyselyyn vastanneista 86 prosentin mielestä koulutuksen ja työelämän vastaavuus on tärkeää myös niillä aloilla, jotka eivät valmista suoraan mihinkään tiettyyn ammattiin. Koulutuksen ja työelämän vastaavuus siis näyttäytyy kyselyssä tärkeänä.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2009 ammattikorkeakouluista vuotta aiemmin valmistuneista oli työttömänä 8 prosenttia ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista 6 %. (*Sijoittuminen koulutuksen jälkeen...*) Vaikka korkeasti koulutettujen työttömyys on pysynyt alhaisena, olennaista on, työllistyykö korkeasti koulutettu koulutustaan vastaaviin töihin. Epätarkoituksenmukainen sijoittuminen voi heikentää sekä yksilön tulevaa työuraa että kokonaisen koulutusalan arvostusta.

Alasoini (2010, 16) esittää työelämän muutoksen herättävän suomalaisissa negatiivisia tunteita ja pelkoja huonontuneesta työelämästä. Julkisessa keskustelussa on esitetty uhkakuvia tuottavuusvaatimusten kiristymisestä, työhyvinvoinnin heikentymisestä ja työtahdin kiihtymisestä. Tutkimusten mukaan epävarmuutta lietsovat uhkakuvat ovat kuitenkin usein liioiteltuja. Myös työelämän osaamisvaatimukset herättävät epävarmuutta. Ammatillisen osaamisen lisäksi työntekijöiltä odotetaan nykyään muun muassa sosiaalista osaamista, teknologista osaamista, digitaalista lukutaitoa, luovuutta ja ongelmanratkaisukykyä. Nuoret saattaa vaatimusten perusteella syntyä käsitys, että työelämässä selviävät vain kaikilla näillä ominaisuuksilla varustetut yksilöt (Tuohinen 2010, 38 -39).

Siirtyminen työelämään ei kuitenkaan ala vasta valmistumisen aikoihin, vaan useimmille opiskelijoille työkokemusta karttuu jo opintojen aikana. Tilastokeskuksen mukaan yliopisto-opiskelijoista 60 prosenttia ja ammattikorkeakouluopiskelijoista sekä toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoista 57 prosenttia työskentelee opintojensa ohessa (*Opiskelijoiden työssäkäynti 2009*, Tilastokeskus).

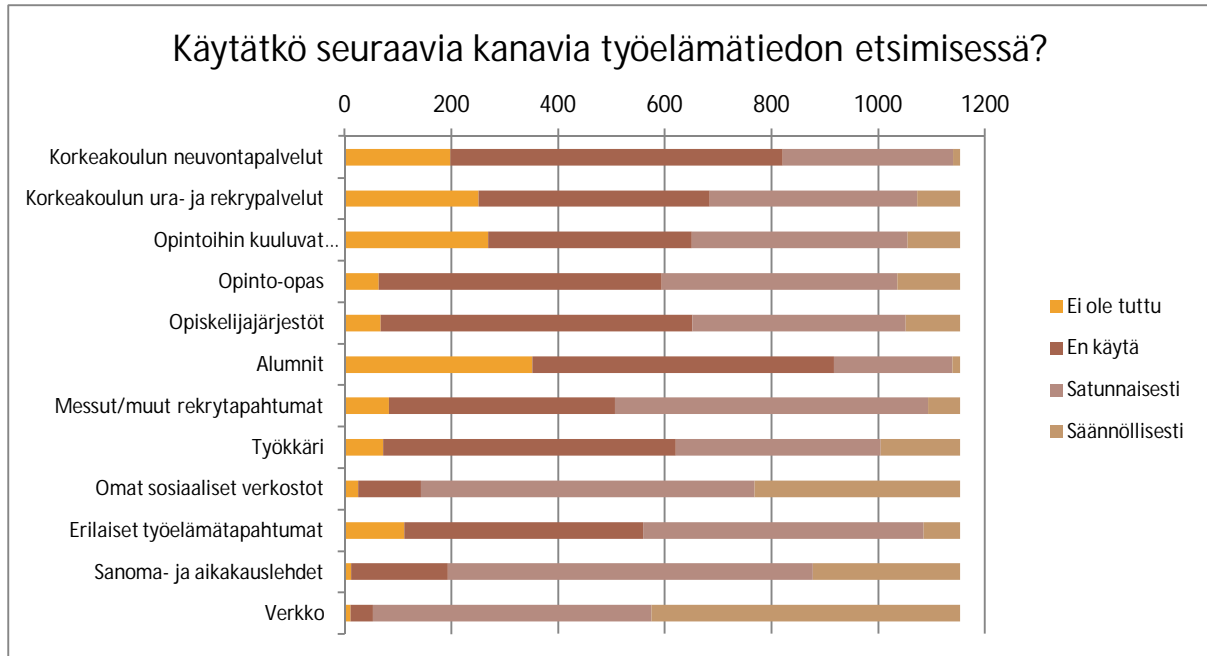

Näkökulma: Korkeakoulutuksen ja työelämän haasteellinen yhteys

Korkeakoulututkinnot eivät enää valmista selkeästi yhteen ammattiin tai tehtävään, vaan yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettuja tutkintoja luonnehtivat yhä enemmän monisuuntaisuus ja poikkitieteellisyys. Epäonnistumisen pelko ja epävarmuus ruokkivat kuitenkin negatiivista ilmapiiriä, jossa vallitsee käsitys "väärin" valintojen mahdollisuudesta. Rouhelo (2001, 20) toteaaakin, että jälkimodernissa yhteiskunnassa koulutuksen tehtävä on muuttunut työmarkkinakvalifiointien luomisesta selviytymiskvalifikaatioihin, jotka valmentavat yksilöitä hallitsemaan pysyvää epävakautta. Alasoinin (2010, 25) mukaan tämä epävarmuus syntyy, kun työelämän käytännöt näyttävät omien kokemusten tai tuttujen kokemusten kautta ahdistavilta, eikä saatavilla ole hyviä ja innostavia esimerkkejä.

Opiskelijat etsivät työelämää koskevaa tietoa monipuolisesti eri lähteistä, kuten alla oleva kuvio 1 osoittaa. Luvussa 3 käsittelemme yliopisto-opiskelijoiden suhdetta työelämätietoon, luvussa 4 tarkastelun kohteena ovat ammattikorkeakouluopiskelijat. Luvussa 5 pohdimme verkon roolia työelämätiedon levittämisessä, ja luvussa 6 tiivistämme havaintomme johtopäätöksiksi.

Kuvio 1. Korkeakouluopiskelijoiden käyttämät tiedonlähteet kyselyn mukaan (n=1157).

3 YLIOPISTO-OPISKELIJAT JA TYÖELÄMÄTIETO

3.1 Yliopisto tiedonjakajana

Ursinin (2011, 112) mukaan työelämässä painottuvat yhä enemmän niin kutsuttujen yleisten eli generisten valmiuksien, kuten ongelmanratkaisu- ja viestintätaitojen sekä esimies- ja tiimityöosaamisen merkitys. Samat taidot nousevat esiin myös kyselyissä, joissa on selvitetty työelämään siirtyneiden korkeasti koulutettujen subjektiivisia kokemuksia työelämässä tarvittavista tärkeimmistä taidoista.

Koska yliopiston voi nähdä työelämän muuttumisen myötä valmistavan asiantuntijoita omien tutkijantarpeidensa lisäksi yhä enemmän myös työelämää varten, on sillä luonnollisesti oma, ehkä kasvavakin vastuunsa opiskelijoidensa työelämätiedosta. Akavan opiskelijavaltuuskunta on ottanut kantaa yliopistojen työelämäyhteyksien parantamiseen vaatimalla korkeakoulututkintoihin pakollisia työelämäkursseja. Heidän mielestään työelämäyhteyksiä ja yleisiä työelämätaitoja lisäämällä yliopistossa opitun teorian ja työelämän käytännön toisiinsa liittämisen helpottuu ja kuva oman alan työtehtävistä ja työelämään sijoittumisesta monipuolistuu. (Akavan opiskelijavaltuuskunnan..., julkaistu 25.10.2011.) Seuraavaksi luomme tarkemman silmäyksen siihen, millaista työelämätietoa yliopistot tarjoavat opiskelijoilleen ja millä tavoin.

3.1.1 Yliopisto ja työelämä

Käytännössä työelämän nivoutuminen yliopisto-opintoihin ilmenee tutkintovaatimusten kandivaiheeseen sijoitettuina työelämään orientoivina kursseina tai tentteinä sekä työ- ja opetusharjoitteluina. Joissain tapauksissa myös opinnäytetyön voi nähdä palvelevan työelämään sijoittumista (vrt. Penttilä 2009, 13). Aiempien selvitysten mukaan korkeakouluopiskelijoiden mielestä työelämään orientoitumista tukevat oppisisällöistä parhaiten juuri harjoittelu, työelämäkurssit sekä sivuaineet ja vapaavalintaiset opinnot. (ks. mt.) Sivuaineiden korostuneen työelämämerkityksen taustalla voi vaikuttaa korkeakoulujen suunnalta annettu neuvo, että sivuaineiden avulla opiskelijan on mahdollista suunnata omaa ammatillista kiinnostustaan (mt., 27 – 28). Tästä johtuen sivuainevalintojen merkityksen erityisen suureksi kokevat nimenomaan yleistieteilijät.

Myös meidän havaintojemme perusteella harjoittelua pidetään työelämän kannalta hyödyllisenä. Kyselymme vastanneista yliopisto-opiskelijoista yli 56 prosenttia piti pakollista harjoittelua erittäin tarpeellisenä ja yli 27 prosenttia melko tarpeellisenä. Penttilän (2009, 21) mukaan harjoittelun työelämähyödyt kytkeytyvät opiskelijoiden kokemuksissa tilaisuuteen tutustua oman alan työtehtäviin ja organisaatioihin, sekä oman alan kannata olennaisen työkokemuksen kartuttamiseen. Lisäksi se antaa viitteitä työelämän todellisuudesta. Siihen voi liittyä myös toiveita ja odotuksia jatkotyöllistymisen suhteen. Opiskelijoiden harjoitteluun liittämät kielteiset seikat taas liittyvät lähinnä riittämättömiin resursseihin: harjoittelutuen määrän vaihteluun aloittain, palkattomuuteen tai pieneen palkkaan, aloittain vaihtelevaan ja näin eriarvoistavaksi koettuun harjoittelutukeen sekä harjoitteluun pääsyn epävarmuuteen. Myös harjoittelun laadukkuus jättää aika ajoin toivomisen varaa; riittävä ohjaus ja palautteen anto kuuluvat ehdottomasti hyvään harjoitteluun.

Opintojen aikana suoritettavaan harjoitteluun liittyvät käytännöt vaihtelevat suuresti yliopistoittain ja oppialoittain. Merkittävin ero on varmastikin siinä, onko harjoittelun suorittaminen vapaaehtoista vai pakollista. Joillain aloilla tutkintoon voi kuulua useampi harjoittelujakso, esimerkiksi pakollinen ”ruohonjuuritason” harjoittelu ja osaamista syventävä maisterivaiheen erikoisharjoittelu, jonka aikana tulee yritys tai tutkimuslaitos tutuksi. Vaihtelevat ja epäselvät käytännöt, epätietoisuus siitä, mistä ja miten harjoittelupaikka konkreettisesti haetaan sekä kova kilpailu harjoittelupaikoista lietsovat opiskelijoiden keskuudessa nihkeyttä vapaaehtoiseen harjoitteluun hakeutumisen suhteen. Vielä jos yleistieteilijää vaivaa tietämättömyys työuransa suhteen, tuntuu harjoittelupaikan hakeminen helposti taakalta ja jää siksi tekemättä.

Opiskelijoiden suhtautuminen tutkintoon sisältyviin työelämään orientoiviin kursseihin on Otuksen tekemien selvitysten mukaan ristiriitainen: kurseja pidetään tärkeinä, mutta niiden sisältöä ja toteutusta arvostellaan. Kritiikkiin kirvoittaa muun muassa kursseilla esiteltujen työllistymisvaihtoehtojen suppeus. Laitos saattaa kutsua puhujiksi yleisimpiä ammatteja tai organisaatioita edustavia henkilöitä, jolloin opiskelijalle syntyy kuva vaihtoehtojen vähyydestä. Esitetyt vaihtoehdot eivät välttämättä tunnu omilta tai houkuttele niitä, jotka kaipaavat oman alan perinteistä sijoittumistavoista poikkeavia uramahdollisuuksia. Toisaalta kursseista saatavat hyödyt liittyvät juuri työllistymisvaihtoehtojen ja työllistymiskanavien esittelyyn. Lisäksi hakemuksen ja ansioluettelon kirjoittaminen nostetaan esiin kurssien hyödyllisenä sisältönä. (ks. lisää Penttilä 2009.)

Näkökulma: Yliopistoa vai elämää varten?

Suomalaista opiskelukulttuuria voi etenkin yliopistojen osalta luonnehtia hyvin yksilö- ja suorituskeskeiseksi, jolloin opintoja suoritetaan mekaanisesti pohtimatta yksittäisten opintokokonaisuuksien tarjoamia mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen ja osaamisen syventämiseen. Esimerkiksi SYL haluaa nostaa keskusteluun ns. tutkintouskovaisuuden kritiikkiä, sillä se aiheuttaa suorituskeskeistä opiskelukulttuuria, jossa oppiminen perustuu nopeaan suorittamiseen ja tuloksiin. Opiskelijoihin jatkuvasti kohdistuva paine ja kilpailutilanne johtavat pahimmillaan opiskelukyvyn heikkenemiseen ja masentumiseen, jotka edelleen vaikeuttavat hankitun osaamisen tunnistamista ja arvostamista. Yksin pärjäämisen eetos voi korottaa kynnystä avun ja tuen pyytämiseen.

3.1.2 Ura- ja rekrytointipalvelut: akateeminen uraohjaus

Yliopiston tarjoamasta työelämätiedosta puhuttaessa on olennaista nostaa esiin yliopistoissa toimivien ura- ja rekrytointipalveluiden panos. Yliopistojen uraohjauspalveluiden tavoite on yliopistosta riippumatta kutakuinkin sama: opiskelijan työelämätietouden kartuttaminen, työelämävalmiuksien vahvistaminen sekä valmistumisenjälkeisen sujuvan, nopean ja laadukkaan työllistymisen tukeminen. Käytännössä urapalvelut tarjoavat ohjausta ja neuvontaa, työelämäkurssseja sekä erilaisia koulutuskokonaisuuksia tai palvelupaketteja. Keskitettyjen ura- ja rekrytointipalveluiden lisäksi uraohjausta tarjoavat työvoimatoimistojen korkeakouluneuvojat sekä joissain yliopistoissa myös joistakin tiedekunnista löytyvät työelämäohjaajat.

Periaatteessa yliopistojen urapalveluiden pyrkimykset ja uraohjauksen tavoitteet ovat hyvät. Eri yliopistojen urapalveluiden sivujen selailun ja Helsingin yliopiston urapalveluiden henkilökunnan kanssa käydyn sananvaihdon perusteella syntyy vaikutelma toimivasta yhteistyöstä opiskelijoiden kanssa. Todellisuudessa työelämäkurssit ovat kuitenkin tuntemattomia ja uraohjauksen hyödyntäminen vähäistä. Kyselyymme vastanneista yliopisto-opiskelijoista 38 % ei hyödynnä työelämäkurssseja tai työelämäprojekteja lainkaan ja 30 % ei edes tiedä niistä. 27 % käyttää niitä satunnaisesti, 4 % säännöllisesti. Kyselyymme vastanneista yliopistonsa ura- ja rekrytointipalveluita työelämätiedon hankkimiseen käyttää säännöllisesti vain noin 11 % vastanneista. Noin 36 % kertoo hyödyntävänsä ura- ja rekrytointipalveluita satunnaisesti ja saman verran ei lainkaan. Huolestuttavaa on se, että 17 %:lle vastanneista ura- ja rekrytointipalvelut ovat täysin tuntemattomia.

Vaikka opiskelija tietäisikin palveluiden olemassaolosta, mutta ei tiedä, mihin niitä voisi käyttää, ei ohjaukseen hakeutuminen tunnu ennen valmistumisvaihetta ajankohtaiselta. Periaatteessa urapalvelut tarjoavat tukeaan koko opintopolun ajaksi, käytännössä niistä kuitenkin kiinnostutaan vasta opintojen päätösvaiheessa. Esimerkiksi vierailu maa- ja metsätaloustieteellisen tiedekunnan gradukselle vahvasti aiempien tutkimusten yhteydessä teytyjä havaintoja sekä omia kokemuksiamme siitä, että uraohjauspalveluita ei useinkaan koeta ajankohtaisiksi ennen kuin graduvaiheessa - tai jopa vasta gradun jättämisen jälkeen. (ks. myös Penttilä 2009, 43.) Kuitenkin Helsingin yliopiston urapalveluiden kanssa käydystä sananvaihdosta käy ilmi, että palveluntarjoajien näkökulmasta oikea vaihe urasuunnittelun pohtimiselle sijoittuu kandidaattivaiheeseen, jolloin on vielä riittävästi aikaa tarkentaa omia valintojaan ja halutessaan suuntautua kohti tiettyä alaa. Heidän kokemustensa mukaan urasuunnittelukurssseista saavat paljon irti keskivaiheen motivaatiokuopassa olevat opiskelijat. Tällainen tiedonjakajan ja vastaanottajan näkemysten kohtaamattomuus on huolestuttavaa.

Opiskelijoiden ja uraohjauksen kohtaamista vaikeuttaa osaltaan myös se, että palveluja kautta saatava tieto on korkean kynnyksen takana: vastaanotolle, kurssille ja luennoille osallistuminen vapaaehtoisesti vaatii jo jonkinlaista orientaatiota asiaan. Avun piiriin hakeutumisen kynnystä voi nostaa lisäksi myös se, jos omat ongelmat tuntuvat epämääräisiltä ja abstrakteilta. Kyselyssämme henkilökohtainen työelämäohjaus todettiin kuitenkin tarpeelliseksi (31 % erittäin tarpeellinen, 49 % melko tarpeellinen).

Penttilän (2009) tutkimuksessa tuodaan esiin, että uraohjaajien mukaan yleisin teema, joka opiskelijat tuo vastaanotolle, liittyy työhakemusten ja ansioluettelon kirjoittamiseen. Sen lisäksi, että havainto kertoo asiakirjojen tekemiseen tarvittavan tuen tarpeesta, voi se kertoa myös siitä, että konkreettisen ongelman kanssa palveluihin hakeutumisen kynnyks on matalampi itsellekin huonosti aukeavan ongelmamöykyn kanssa. Vallitsevan kohtaanto-ongelman vuoksi urapalveluiden tulisivat tiedottaa selkeästi palveluiden sisällöstä ja käyttötarkoituksesta sekä ohjata tieto ja palvelunsa täsmällisemmin eri opiskeluvaiheissa oleville.

3.1.3 Verkon hyödyntäminen

Työelämän näkyvyys yliopistojen verkkosivuilla vaihtelee yliopistoittain, tiedekunnittain ja laitoksittain. Yliopistotasolla ensimmäinen kosketus työelämää koskevaan tietoon saadaan yleensä "Opiskelu" tai "Opiskelijalle" tyylisten kohtien klikkauksen takaa, missä odottaa "Työelämä"- tai "Opinnoista työelämään" -tyylisesti otsikoidut listat muutamasta jatkolinkistä. Esimerkiksi Helsingin yliopiston sivuilla nämä kohdat ovat "Hyvät työllistymisnäkökulmat", "Urapalvelut" ja "Alumnitoiminta". Jyväskylän yliopistossa "Uraohjaus", "Valmistuminen" ja "Alumnitoiminta". Yliopiston tarjoama tieto työelämästä ilmenee sivuilla mainospuheen kaltaisena esittelynä työllisyysnäkökulmista sekä ohjaamisesta urapalveluiden sivuille.

Tiedekuntatasolla työllistymisestä, ammateista ja uravaihtoehtoista kirjoitellaan sivujen "Työelämä" tai "Mihin teologit työllistyvät?" -tyylisten osioiden alla. Tiedekunnasta valmistuneiden ammattivaihtoehtoista kerrotaan esittelevään tyyliin ja hyvin laveasti: *"Humanistisen korkeakoulututkinnon suorittaneet sijoittuvat monipuolisesti työelämään. Humanistien ammattikirjo on värikäs: tiedekunnasta valmistuu aineenopettajia, kääntäjiä ja tulkkereita. Valmistuneita toimii myös www-tiedottajina, päätoimittajina, kouluttajina, rekrytointipäällikköinä, museonjohtajina, kulttuuritoimenjohtajina ja uutispäällikköinä. Tutkinto luo valmiudet monenlaisiin tiedotus-, koulutus-, suunnittelu- ja hallintotehtäviin valtion, kuntien, yksityisten organisaatioiden ja yritysten palveluksessa. ---"*

Myös oppiainekohtaisilla sivuilla tieto työelämästä näkyy aineen esittelyn yhteydessä: *"Lukiessasi sovellettua fysiikka opit tietoja ja taitoja, joille on kysyntää useilla eri aloilla sekä tutkimus- että yritysmaailmassa. Fysikot työllistyvät yrityksissä ja tutkimuslaitoksissa mielenkiintoisiin, haastaviin ja itsenäisiin asiantuntijatehtäviin. Yrityksissä fysikot toimivat suunnittelu-, tuotekehitys- ja tutkimusinsinööreinä, kouluttajina, tutkijoina, projektinjohtajina ja toimitusjohtajina. Työtehtäviin kuuluu mm. tutkimusmenetelmien kehittämistä, laitteistojen suunnittelua ja rakentamista, uusien teknologioiden käyttöönottoa ja laskennallisten menetelmien soveltamista. Fysikoiden työllisyysnäkökulmat ovat erinomaiset, ja heidän palkkatasonsa on hyvä."*

Kuvauksissa mainittuja tietoja ja taitoja ei ole tarkennettu eikä "mielenkiintoisiin, haastaviin ja itsenäisiin asiantuntijatehtäviin" -ilmaus anna konkreettista tietoa, mistä syystä nämä eivät vastaa opiskelijoiden tiedon tarpeisiin, vaan palvelevat enemmän yliopistokoulutusta täysin tuntematonta.

Joidenkin laitosten sivuilla työelämätieto on koottu tiiviiseen pakettiin linkkilistan muotoon. "Työelämä" käsitellään esimerkiksi seuraavasti: "Alla olevista linkeistä löydät työelämätietoa valmistuneille x:lle sekä valmistumisen jälkeistä aikaa mieltäville x:n opiskelijoille." Alta löytyvät linkit yliopiston ura- ja rekrytointipalveluihin, tiedekunnan työelämäsivuille sekä alumnihdistyksen sivuille. Yliopistot, tiedekunnat ja laitokset tuntuvat siis hyödyntävän verkkoa pääosin urapalveluiden tai muiden ulkopuolisten tahojen (esim. Aarresaari) sivuille ohjaamiseen. Tällainen luo opiskelijalle kuvan, ettei opetusta tarjoava yksikköä kiinnosta opiskelijansa työllistyminen eikä se ota työelämätiedon jakamisesta vastuuta. Tämänkaltaisessa tilanteessa on vaikea motivoitua etsimään tietoa itse.

Yliopistojen urapalveluiden sivuja selaillessa syntyy helposti vaikutelma, että niitä käytetään ensisijaisesti uraohjauspalveluista sekä työnhakuun ja urasuunnitteluun liittyvistä koulutuksista ja luennoista tiedottamiseen, ei konkreettisen tiedon levittämiseen. Myös useilla urapalveluilla on käytäntönä ohjata työelämää koskevan tiedon hakija Aarresaari-verkoston sivuille. Verkkoa hyödynnetään kuitenkin työpaikkavälityksen, CV- ja työhakemuspalvelun ja sähköpostitiedottamisen muodossa.

Yksi urapalveluiden käyttämä työnvälityksen tapa on ilmoittaa työpaikoista kirjautumisen vaativassa intranetissä (vrt. HY:n RekryForum, AaltoCareerWeb), toinen tapa on mm. Tampereen yliopistossa käytössä oleva avoin listaus (Workit.netti, Harjoittelupaikat.netti). Ilmoituskanavat palvelevat opiskelijoiden lisäksi työnantajia, joilla on mahdollisuus näin ilmoittaa työpaikasta ja tavoittaa potentiaalinen työntekijä. Tällaisen palvelun toimivuus perustuu siitä saatavaan konkreettiseen hyötyyn, sieltä mahdollisesti löytyvään harjoittelu- ja työpaikkaan. Intranetissä toteutuvan työnvälityspalvelun ongelma on se, että sinne täytyy rekisteröityä erikseen. Tekemiemme havaintojen mukaan tällainen koetaan luotaantyöntäväksi ominaisuudeksi.

Toinen konkreettista apua tarjoava ja verkosta löytyvä palvelu on joidenkin yliopistojen urapalveluiden ylläpitämä virtuaalinen CV- ja työhakemuslinikka. Palvelun ajatuksena on, että opiskelija voi jättää sähköisen työhakemuksensa ja ansioluettelonsa uraohjaajan arvioitavaksi. Tällaiset virtuaaliset urapalvelut ovat hyvä esimerkki siitä, kuinka verkkoa hyödyntämällä voi madaltaa opiskelijoiden tärkeänä pitämän palvelun kynnyksiä. Kyselymme vastanneista yliopisto-opiskelijoista tällaisia virtuaalisia palveluita piti erittäin tarpeellisina 27 % ja melko tarpeellisina noin 48 %. Kolmas urapalveluiden käyttämä tapa hyödyntää verkkoa on tapahtumista tiedottavan sähköpostiutiskirjeen jakaminen.

Edellä on puhuttu paljon uratarinoista saatavan työelämätiedon merkityksestä opiskelijoille. Uratarinoiden jakamisen käytännöt kuitenkin vaihtelevat jonkin verran eikä verkon potentiaalia tällaisen tiedon jakamiseen ole hyödynnetty parhaalla mahdollisella tavalla. Helsingin yliopistossa uratarinat liittyvät olennaisena osana työelämäkurssien sisältöön ja niitä jaetaan kurssin Moodle-alustan kautta. Joissain tapauksissa uratarinat on otettu yhdessä sijoittumistilastojen kanssa osaksi tiedekunnan tai laitosten sivujen sisältöä. Toisinaan arvokas ja helposti netissä jaettava tieto on hankalasti löydettävissä epäloogisen sijoittamispaikan vuoksi. Esimerkiksi Lapin yliopiston valmistuneiden uratarinat löytyvät yliopiston sivuilta Etusivu → Palvelut → Alumni -reitin takaa, mikä ei varmastikaan ole opiskelijan näkökulmasta se paras tie, onhan kyselymme perusteella suurelle osalle korkeakouluopiskelijoista jopa termi "alumni" vieras.

Tympein tapa hyödyntää verkkoa valmistuneista irti saatavan tiedon jakamiseen on linkittää sivuille valmistuneiden sijoittumistilastoja. Sen lisäksi, että sivusta toiseen seikkailu tekee tiedon etsimisestä sekavaa, on tilastomuotoinen tieto vaikeasti luettavissa eikä siksi houkuta.

Kaiken kaikkiaan yliopistojen ja yliopisto-opiskelijoiden yhteistyö työelämää koskevan tiedon ja tuen näkökulmasta tarkasteltuna näyttää epämääräiseltä ja horjuvalta. Opiskelijat kokevat työelämästä sivistämisen yliopistonsa tehtäväksi, mutta käytännössä sen oman koulun hyödyntäminen tuntuu olevan vähäisempää kuin muiden tietoa tarjoavien palveluiden. Yliopiston aktiivisuutta työelämätiedon jakajana ei nähdä eikä sen tiedonvälittämistapoja kyselymme mukaan oikein tunneta tai huomata. Ura- ja rekrytointipalveluiden irrallisuus synnyttää turhaa etäisyyttä ja ruokkii palveluiden tuntemattomuutta.

3.2 Yliopisto-opiskelijoiden tiedontarpeet

Yliopisto-opiskelijoiden tarpeet työelämää koskevan tiedon suhteen ovat moninaiset ja vaihtelevat niin yksilöittäin kuin aloittain. Professionaalisuudella, joilla työelämän kohde on selvä, on urasuunnittelu jo lähtökohtaisesti toisenlaista kuin yleisaloilla. Koska työelämän uskotaan askarruttavan ja huolestuttavan erityisesti ns. yleistieteilijöitä, on tämän alaluvun painopiste vahvasti heidän tarpeissaan.

Tiedontarve vaihtelee myös opintojen vaiheen mukaan: kyselymme vastanneista 87 prosenttia on joko jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa siitä, että opiskelijien eri vaiheissa on tarve erilaiselle työelämätiedolle. Opintojen alkuvaiheessa tiedon tarve painottuu mahdollisesti enemmän opintoja koskeviin ratkaisuihin, esimerkiksi sivuainevalintoihin, joihin toivotaankin enemmän tukea. Helsingin yliopiston ura- ja rekrytointipalveluiden mukaan kiinnostus työsopimusten tekemiseen ja muihin työelämän oikeudellisiin asioihin herää vasta maisterivaiheen loppupuolella. Loppuvaiheen opiskelijoiden kanssa tehtävä ohjaustyö painottuu työnhakutaitojen hiomiseen.

Aiempien tutkimusten mukaan opiskelijoiden työuraa koskevien pohdintojen sisällöt kytkeytyvät muun muassa oikealla alalla olemiseen, ammattiin valmistumiseen ja yliopistossa opetettavien aineiden käyttökelpoisuuteen työelämässä. (Penttilä 2009, 43.) Yksinkertaistettuna opiskelijat arvostavat sellaisen tiedon jakamista, joka avartaa heidän käsityksiään työllistymismahdollisuuksista (mt., 44).

Tiedon konkreettisuuden ja omakohtaisuuden tarpeeseen kytkeytyy myös toive tiedonjakajasta. Esimerkiksi ohjausta työelämän kannalta tärkeiksi koettuihin sivuainevalintoihin kaivataan keskitettyjen uraohjauspalveluiden sijaan mahdollisimman läheltä omaa oppiainetta (vrt. Penttilä 2009, 49). Keskitetystä uraohjauksesta saatu tieto voidaan kokea ylimalkaiseksi ja siksi hyödyttömäksi. Tiedon konkreettisuuden tarpeesta kieli myös se, että aiempien selvitysten mukaan työelämän kannalta hyödyllisiksi koetuilla kursseilla oli usein vieraillevia luennoitsijoita yliopiston ulkopuolelta jakamassa tietoa työtehtävistä (mt., 29). Tätä havaintoa tukee myös kyselymme tulos: 72 % vastanneista yliopisto-opiskelijoista toivoisi kuulevansa työelämästä koulussaan juuri yritysten vieraillevien luennoitsijoiden kautta. Ulkopuolisen tahon, kuten opinnoissaan pidemmällä olevien opiskelijoiden, alumnien, työnantajapuolen tai ammattiliittojen edustajien, suosiota tiedon jakajaksi puoltaa se, että heillä on hallussaan viimeaikaisin tieto alan todellisesta työmarkkinatilanteesta sekä yliopistoväkeä laajempi käsitys työelämän erilaisista vaihtoehdoista.

Alumniuratarinoissa toteutuvat useimmat opiskelijoiden tarpeista. Valmistuneiden uratarinat kiinnostavat, koska ne esittävät kuvauksia työelämän todellisuudesta omista lähtökohdista käsin. Tieto itseä koskevista mahdollisuuksista ja eri vaihtoehdoista konkretisoituu, kun samat opinnot suorittanut henkilö kertoo oman tarinansa. Ne myös herättävät usein näkemään omat vaihtoehdot laajemmin. Erityisesti jollakin tavalla ”poikkeavat” urapolut laajentavat kuvaa työelämän

mahdollisuuksista ja ovat siksi hyödyllisiä yleistieteilijöiden lisäksi myös niille työelämän ongelmalliseksi kokeville ammattialan opiskelijoille, joita alan perinteiset työllistymismahdollisuudet eivät houkuttele.

Kyselytutkimuksemme mukaan yliopisto-opiskelijat kaipaavat lisätietoa erityisesti potentiaalisista työnantajista (71% vastaajista), eri alojen palkkauksesta (63,2 %), avoimista työpaikoista (61%), valmistumisen jälkeisistä vaihtoehdoista l. työelämävalmennus, jatko-opinnot tai yrittäjyys (57 %) sekä piilotyöpaikkojen löytämisestä (49 %). Lisäksi huomattava osa (39 %) kokee tarvitsevansa lisää tietoa työnhakutaidoista ja liki kolmannes myös tukijärjestelmistä. Työelämässä huolettaa myös epävarmuus siitä, mitä työnantajat vastavalmistuneelta odottavat, mikä on ns. työelämän vaatimustaso.

Kyselymme vahvistaa opiskelijoiden tiedontarpeet moninaisiksi. Lisäksi niistä heijastuu jo aiemmissa tutkimuksissa esiin noussut tiedon konkreettisuuden tarve. Ala- ja sektoritason työllistymisvaihtoehtojen sijaan kaivataan tietoa työllistymisreiteistä, itselle mahdollisista työnantajista, ammattinimikkeistä ja todellisista työtehtävistä niiden takana. Ammattinimikkeiden ja työnantajien tunteminen voi auttaa työelämässä, jossa organisaatiot saattavat määritellä työtehtävät ja nimikkeet tehtäväkohtaisesti.

Helsingin ura- ja rekrypalvelut nostavat myös esiin sen, että jo termin ”ammatti” käyttö voi vieraannuttaa, sillä suurin osa yliopisto-opiskelijoista valmistuu erilaisiin asiantuntijatehtäviin, joiden työalat ja tehtävät vaihtelevat myös työuran aikana. Nimikkeet ”asiantuntijatehtävät” tai ”suunnittelija” eivät kuitenkaan välttämättä avaudu opiskelijalle, vaan kaivattaisiin tietoa siitä, mitä työpäivän aikana todella tehdään ja kuinka korkeakoulusta saatavia akateemisia ammatteja yhdistäviä taitoja - tiedonhakutaidot, organisointikyvyt, tiivistelmien ja raporttien laatiminen - todellisessa työelämässä käytetään. Konkreettinen kuvaus työpäivästä tai työviikosta voisi auttaa hahmottamaan ”ammattitonta” työtä paremmin ja auttaa ymmärtämään miten opinnoista saatuja taitoja sovelletaan työelämässä.

Lisäksi opiskelijat tuntuvat kaipaavan tukea oman opinnoista kertyneen osaamisensa tunnistamiseen. Opinto-oppaiden ja kurssikuvausten yhteydessä tuodaan harvemmin esiin sitä, mitä asiantuntijaksi valmistuvan kannalta hyödyllisiä työelämätaitoja kurssi oman alan teoreettisen osaamisen lisäksi tuottaa. Työelämänäkökulman puuttuminen opinnoista voi johtaa siihen, ettei yliopisto-opiskelija tunnista asiantuntijaosaamisensa arvoa työelämälle. Myös SYL kaipaisi opintojen sisään keskustelua siitä, kuinka opintojaksot tukevat toisiaan ja tuottavat tietoja ja taitoja myös työelämää varten. Liitto on huolissaan siitä, että vaikka yliopistokoulutuksesta saadaan työkalut jatkuvaan itsensä kehittämiseen ja elinikäiseen oppimiseen, opiskelijat harvoin tiedostavat tätä tai käsittävät sen tärkeyttä. Työelämän kannalta valmius oppia uutta ja kehittyä on kuitenkin arvokas taito ja edellytys.

Työnantajatahon kanssa käymästämme sananvaihdesta kävi, että korkeakoulututkinnon suorittaneiden vahvuutena pidetään alasta riippumatta muun muassa hyviä tiedonhakutaitoja sekä kykyä itsenäiseen työskentelyyn. Omaan osaamista ei työnantajien mukaan kuitenkaan osata tuoda työnhakutilanteessa esiin. Työnantajapuolelta peräänkuulutetaankin opiskelijoille lisää taitoja tunnistaa oman tutkinnon vahvuudet, sekä taitoja kääntää työelämän kielelle niin opinnoista kuin niiden ulkopuolelta hankittu osaaminen. Myös työhakemusasiakirjojen laatimiseen kaivattu apu on hyvin konkreettista. Halutaan tietää, millainen on työnantajan näkökulmasta hyvä työhakemus ja mikä on fiksuin tapa laatia ansioluettelo.

3.3 Toimivat käytännöt

Bolognan prosessin ja tutkintouudistusten myötä työelämään liittyviä opintosisältöjä on alettu nivota yhä olennaisemmaksi osaksi korkeakouluopintoja, tarkoituksena tutkintojen työelämässä käytettävyyden ja työllistävyyden parantaminen (Penttilä 2009, 10). Työelämänäkökulman esiin marssin myötä mahdollisuudet työelämään orientoitumiseen ovat lisääntyneet, sillä ainakin työelämäkurssseja on havaintojemme mukaan alettu järjestää yhä enemmän.

Opiskelijoiden innostaminen työelämäkurssille on kuitenkin haasteellista. Ulkopuolisten luennoitsijoiden ja keskustelutilaisuuksien lisäksi tiedon tulisi olla opiskelijaa puhuttelevaa. Työelämäopinnoissa tehdyt alumnihaastattelut ovat hyvä esimerkki tavasta aktivoida opiskelijoita pohtimaan työelämäkysymyksiä. Alumnitarinoissa korostuvat usein sattumien ja ns. ajautumisen teemat, jolloin opiskelija saattaa ajatella kyseessä olevan polun, johon ei ole vaikutusmahdollisuuksia. Todellisuudessa uratarinoiden taustalla on kuitenkin päätöksiä, punnintaa ja ohjautumista, jotka tulisi tehdä näkyviksi. Uratarinoiden saumattomampi sijoittaminen oppiaineen yhteyteen palvelisi erityisesti epävarmoja opiskelijoita. Ajoissa tehty pohdinta voisi tukea kesä- tai harjoittelutyöpaikan etsimisessä.

Työharjoittelulla on työkokemuksen kertymisen lisäksi itsetuntemusta ja itsevarmuutta lisäävä hyöty. Tunne pärjäämisestä lisää uskoa omaan osaamiseen ja voi näin helpottaa työelämään siirtymiseen liittyviä pelkoja ja epävarmuutta. (vrt. Penttilä 2009, 32). Heikosti työelämään orientoituneen yleistieteilijän kohdalla onnistunut harjoittelu voi herättää kiinnostuksen työelämää koskevan tiedon etsimistä kohtaan. Laadukas harjoittelu voi myös olla yleistieteilijälle hyvä keino täsmentää ”ammattittoman” tutkintonsa työelämärelevanssia. Näitä hyötyjä tulisi korostaa epävarmoille opiskelijoille. Lisäksi harjoittelupaikkojen löytämistä voisi helpottaa paikkojen listaamisella verkkoon (vrt. Tampereen yliopisto) ja tiiviimmällä yhteistyöllä työnantajien kanssa.

Työnantajien näkyvyys opintojen yhteydessä on etenkin yleisaloilla melko vähäistä. Hyvin rakennetun yhteistyön näkyminen esimerkiksi Aalto-yliopiston sivuilla luo opiskelijalle kuvan opintojen soveltuvuudesta nimenomaan työelämän tarpeisiin. Myös graduklinikkalaisten mielestä Helsingin yliopiston Maa- ja metsätaloustieteellisessä tiedekunnassa näkyvä yhteistyö työnantajaorganisaatioiden kanssa on positiivista ja auttaa hahmottamaan kuvaa tulevaisuuden työkentästä. Työnantajille tehtävät opinnäytetyöt tai trainee-ohjelmat rohkaisevat soveltamaan opittuja taitoja ja kehittämään uusia, samalla kun työlle saa ohjausta sekä tiedeyhteisöltä että työnantajapuolelta. Opinnäytetöiden avulla luodaan myös arvokkaita kontakteja työnantajiin.

Vastaavaa hyötyä on saavutettu mentoroinnin avulla, jonka tarkoituksena on tukea valmistuvan opiskelijan siirtymistä työelämään ja lieventää valmistumisvaiheeseen liittyvää epävarmuutta. Klassisen mentoroinnin päätarkoituksena on, että nuori ja kehittymishaluinen aktori saa ohjausta kokeneemmalta ja pidemmälle oppineelta mentorilta. Esimerkiksi Helsingin yliopiston Maatalousmetsätieteellisessä tiedekunnassa vuonna 2010 järjestetyssä minimentoroinnissa mentorin tärkeimpänä tehtävänä oli kuunnella ja keskustella valmistumiseen liittyvästä elämänmuutoksesta opiskelijoiden kanssa pienryhmissä. Pääaineittain muodostetuissa ryhmissä keskusteltiin myös työnhakuun ja työuran alkuvaiheeseen liittyvistä haasteista. Minimentorointi mahdollisti mentorin ohjauksen useammalle aktorille samanaikaisesti ja vapaan keskustelun erilaisista opiskelijoita askarruttavista aiheista. Opiskelijat pääsivät esimerkiksi käymään mentorin työpaikalla ja näin kuulivat mentorin tyypillisestä työpäivästä. Minimentoroinnin hyöty oli myös se, että se ei vaatinut yhtä pitkää sitoutumista kuin perinteinen mentorointi.

Olennaista on myös gradunteon parempi tukeminen. Yliopisto-opiskelijat jäävät helposti yksin gradunsa kanssa, eikä ohjausta aina ole saatavilla riittävässä määrin. Erilaiset graduseminaarit ja graduryhmät helpottavat työskentelyn rytmittämistä ja tarjoavat arvokasta vertaistukea opinnäytetyön kanssa puurtajille. Toinen hyvä esimerkki Maatalous- metsätieteellisestä tiedekunnasta on syksyllä 2010 avattu graduklinikka, jossa tarjotaan työskentelytiloja sekä lisäohjausta graduaan tai kandintyötään tekeville opiskelijoille. Klinikkan ohjaajat auttavat opiskelijoita esimerkiksi tulosten tulkinnassa, analysoinnissa sekä gradun tekstin rakenteen jäsentelyssä. Opiskelijoiden on mahdollista käyttää klinikkan koneita myös iltaisin ja viikonloppuisin. Graduklinikan yhteyteen on järjestetty myös työskentelyä edistävää sekä vertaistukea tarjoavaa toimintaa, kuten henkilökohtaista prosessiohjausta, ryhmäohjausta, tilastotieteen ohjausta, opintopsykologien työpajaa sekä erilaisia vapaamuotoisia tilaisuuksia, joissa käsitellään muun muassa työelämään siirtymistä.

Myös ura- ja rekrytointipalveluilta löytyy hyviä käytäntöjä. Hyvien ja toimivien, matalan kynnyksen CV- ja työhakemuspalvelujen lisäksi työnvälityksen tuominen verkkosivuille on positiivista. Näiden hyvien palvelujen näkyvyyttä tulisi ehdottomasti lisätä. Toimiva on myös Turun yliopiston ura- ja rekrytointipalvelujen ratkaisu tuoda sivuilleen itsetutkiskeluun kannustavia työkaluja. "Työnhaku"-linkin alle on koottu kattavalta ja motivoivalta vaikuttava opas työnhakuprosessiin, aina työpaikan etsimisestä asiakirjojen oikeaoppiseen laatimiseen. "Työnhaku"-sivun sivupalkista löytyvä "Työkaluja itsearviointiin" -osio on iloinen poikkeus ura- ja rekrypalveluiden verkkosivujen tiedollisesti laihojen sisältöjen joukossa. Työkaluja itsearviointiin -otsikon alta löytyvät linkit "Urasuunnittelun kahdeksan askelta" ja "Resurssianalyysi" näyttävät pitävän sisällään juuri sitä oman osaamisen ja omien ammatillisten toiveiden hahmottamiseen tarvittavaa konkreettista tukea, mitä useat korkeakouluopiskelijat kaipaavat, mutta jota ei syystä tai toisesta osata löytää tai hakea sieltä, missä sitä on tarjolla.

Nämä omaa osaamista ja toiveita, aiempia tekemisiä sekä omia kiinnostuksen kohteita laajasti pohtimaan ajavat kysymykset sekä erityisesti niihin liitetyt, kysymysten pohtimisen tärkeydestä työelämän kannalta kertovat perustelut ovat todella kullannarvoista sisältöä työelämään ja omiin taitoihin epävarmasti suhtautuvalle opiskelijalle. Sivun tuntuu tarjoavan juuri niitä työkaluja, joita jostain toivoisi löytävän, mutta joiden hakeminen uraohjaajan vastaanotolta tuntuu jotenkin hankalalta. Työkaluja testaillessa herää kysymys, miksi tällaista ei tunnu löytyvän muiden yliopistojen urapalveluiden verkkosivuilta.

Uratarinoiden kannalta toimiva ratkaisu on sijoittaa ne niin, että oman alan työllistymisvaihtoehtoja etsivä löytää ne. Looginen paikka on oppiaineen yhteyteen. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulussa uratarinat löytyvät loogisesti Ura- ja rekrytointipalveluiden sivuilta Ekonomien sijoittumis- ja palkkatietoa -linkin takaa. Hiljattain valmistuneiden sijoittumistarinoita on täälläkin harmillisen vähän, mutta uravinkeineen ja työelämän myyttien murtamisineen ne tuntuvat sitäkin hyödyllisemmiltä. Uratarinoiden lisäksi Kauppakorkeakoulun urapalveluiden verkkosivuilta löytyy auki kirjoitetut tiivistelmät uraseurantaraporteista sekä Suomen ekonomiliiton palkkasuosituksot opiskelijalle ja vastavalmistuneelle. Tällaisen työelämän konkretian löytäminen yliopiston verkkosivuilta on Aalto-yliopistoa lukuun ottamatta todella harvinaista. Tosin palkkatietojen luonteva näkyminen oppiaineen yhteydessä ei välttämättä toimi "alattomien" oppiaineiden yhteydessä.

4 AMMATTIKORKEAKOULUOPIKELIJAT JA TYÖELÄMÄTIETO

4.1 Ammattikorkeakoulu tiedonjakajana

Ammattikorkeakoulut ovat pääosin alueellisia ja monialaisia korkeakouluja, joiden toiminnassa korostuu yhteys työelämään ja alueelliseen kehittämiseen, esimerkiksi tutkimus- ja kehitystyön avulla. Tutkimus- ja kehitystyö palvelee erityisesti paikallisia pk-yrityksiä ja palvelusektoria (Nikoskinen 2010). Ammattikorkeakouluissa suoritettavat tutkinnot ovat ammatillispainotteisia korkeakoulututkintoja, jotka valmistavat erilaisiin asiantuntija-, suunnittelu-, kehittämis- ja esimiestehtäviin. Ammattikorkeakoulut tarjoavat siis jo tehtävänsä perusteella työelämälähtoisempää koulutusta kuin yliopistot. Bolognan prosessi on osaltaan vähentänyt eroja ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä, mutta esimerkiksi vuonna 2005 käyttöön otettu ylempi ammattikorkeakoulututkinto ei ole vielä vakiinnuttanut asemaansa työmarkkinoilla.

Ammattikorkeakoulussa on yhdeksän eri koulutusala, joiden sisällä on erilaisia koulutusohjelmia. Linjoja on sekä nuorille että aikuisille. Nuorille tarkoitetuissa koulutusohjelmissä opetusta järjestetään pääasiassa päivisin, aikuisilla puolestaan iltaisin. Aikuisten koulutusohjelmissä hyödynnetään paljon monimuoto- sekä etäopetusta, sillä koulutusohjelma perustuu työn ohella opiskelulle (Nikoskinen 2010). Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot syventävät perustutkinnon ja työkokemuksen kautta saatuja tietoja sekä taitoja ja antavat enemmän analyyttisempää tutkimus- ja kehittämistoimintaan keskittyviä valmiuksia.

Ammattikorkeakoulujen työelämäyhteyksiä tutkinut Zacheus (2009) on selvittänyt opiskelijoille suunnatun kyselyn avulla tärkeimpiä opintoihin kuuluvia työelämäyhteyksien luojia. Näitä olivat opiskelijoiden mielestä ajantasaiset ja työelämän vaatimuksia vastaavat opetussisällöt, opetuksen käytännönläheisyys sekä valmistumisvaiheessa hankittu riittävä oman alan käytännön osaaminen (mt., 22). Kyselytutkimuksemme mukaan ammattikorkeakouluissa välitetään työelämätietao eniten korkeakoulun henkilökunnan (70 %), koulun ilmoitustaulun (58 %) ja yritysten vierailevien luennoitsijoiden kautta (56,5 %). Lähes puolet ammattikorkeakouluista vastanneista valitsivat vielä ura- ja rekrytointipalvelut sekä työelämälähtöiset projektityöt. Seuraavaksi luomme tarkemman silmäyksen siihen, millaista työelämätietao ammattikorkeakoulut tarjoavat opiskelijoilleen ja millä tavoin.

4.1.1 Ammattikorkeakoulu ja työelämä

Ammattikorkeakouluissa suhtaudutaan kannustavasti opintojen ohessa työskentelemiseen. Opetussuunnitelmassa on työelämälähtöisen oppimisen tavoitteita ja opintoihin kuuluu pakollinen työharjoittelu. Nikoskinen (2010) raportin mukaan työnteko opintojen ohella ei pidennä opiskeluaikoa, ja lisäksi opiskelijat saavat työkokemuksen kautta paremmat valmiudet siirtyä työelämään. Tämä vastaa myös työelämän vaatimuksia. Helsingin kaupungin henkilöstökeskuksessa tekemämme haastattelun mukaan vastavalmistunut hakija, jolle ei ole karttunut yhtään työkokemusta, on työnantajan näkökulmasta heikoilla. Myös HOK-Elannolla arvostetaan kaupan alan työkokemusta erityisesti marketkaupan vaativammassa esimiestehtävissä.

Ammattikorkeakoulujen valtteja ovat erityisesti työelämälähtöiset projektit, alueellinen yritys yhteistyö sekä TKI-toiminta (tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta). Opiskelijat oppivat työelämätaitoja oikeissa projekteissa ja oikeiden työntekijöiden kanssa, jolloin työelämästä saadaan todellisuutta vastaava kuva. Myös Zacheus (2009, 71) pitää toimivina työelämävalmiuksien kehittämisen keinoina työelämän kanssa toteutettavia projekteja, yhteistyötä muiden oppilaitosten kanssa sekä asiantuntijaluennoitsijoiden hyödyntämistä.

Opintojen työelämäyhteyksien välillä on kuitenkin koulutusaloittain ilmeneviä eroja ja ammattikorkeakoulututkinnot eivät välttämättä aina takaa laadullista työllistymistä ja koulutuksen työelämävastaavuus ei aina toteudu tavoitteiden mukaisesti. Zacheuksen (2009, 19) mukaan erityisesti tekniikan ja liikenteen koulutusalan työelämäyhteistyö on opiskelijoiden mielestä puutteellista, kun taas humanistisen ja kasvatustieteiden sekä kulttuurialan opiskelijat pitävät opetusta käytännönläheisenä ja mahdollisuuksia osallistua erilaisiin projekteihin hyvinä. Joillakin koulutusaloilla myös läpäisyprosentit ovat heikot, mutta toisaalta monet ammattikorkeakouluopiskelijat siirtyvät työelämään suorittamatta tutkintoa loppuun. Hyvä työpaikka ei välttämättä motivoi opiskelemaan, jolloin onkin aiheellista kysyä onko tutkinto lopulta olennaisempi kuin hyvät työelämävalmiudet ja työkokemus, joiden avulla opiskelija päätyy töihin. Ammattikorkeakouluissa tehdään jonkin verran opiskelijoiden työelämään sijoittumisen seuranta, mutta työelämäyhteyksien kehittäminen palaute- ja kyselyjärjestelmän avulla ei ole kovin yleistä (mt., 57). Ammattikorkeakoulut eivät myöskään aina tue aktiivisesti opetushenkilökunnan työelämäyhteyksien edistämistä, jolloin opiskelijoiden tukeminen jää helposti näiden oman aktiivisuuden varaan (mt., 52).

Työelämätiätous sisältää myös käsityksen omaan koulutusalaan liittyvistä ammateista ja uramahdollisuuksista. Kyselytutkimuksemme mukaan ammattikorkeakouluopiskelijat kokevat saaneensa riittävästi tietoa omaa koulutusalaan vastaavista ammateista ja työtehtävistä, joihin oppiaine antaa valmiuksia. He myös tietävät, mistä työelämätiätoua tarvittaessa löytyy. Myös koettu epävarmuus on ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa vähäisempää kuin yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa. Kuitenkin ammattikorkeakouluista vastanneista jopa 60 % on joko tai täysin samaa mieltä väittämästä ”koen epävarmuutta tulevaisuudesta ja valmistumisen jälkeisestä elämästä”. Heistä myös suurempi osa on joko tai täysin samaa mieltä siitä, että korkeakoulututkinnon tehtävänä on valmistaa opiskelija työelämään. Myös työnhakutaidot ja työelämän pelisäännöt olivat ammattikorkeakoululaisille tutumpia eikä niistä kaivata yhtä paljon lisätietoa kuin yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa.

4.1.2 Ura- ja rekrytointipalvelut ammattikorkeakoulussa

Ammattikorkeakoulut tarjoavat työelämätiätoua myös ura- ja rekrytointipalvelujen muodossa. Yleisesti ura- ja rekrytointipalvelut ammattikorkeakouluissa pyrkivät saattamaan työnantajat ja työntekijät yhteen valmentamalla opiskelijoita työnhakuun, järjestämällä uraseuranta- ja erilaisia työelämätilaisuuksia sekä tukemalla ammattikorkeakoulun ja työelämän kehittämissyhteistyötä.

Esimerkiksi Metropolian sivuilla todetaan seuraavasti: ”Rekrytointipalvelujen verkosto koulutusohjelmissa välittää työpaikkoja intranetissä, järjestää työnantajaesittelyjä ja messuja sekä avustaa Suomen ammattikorkeakoulujen ura- ja rekrytointipalvelun, Jobstep.netin, käytössä.” Tukea ja neuvontaa tarjotaan myös sähköisten palvelujen käyttöön, jolloin opiskelijaa kannustetaan oma-aloitteisuuteen.

Rovaniemen ammattikorkeakoulussa palvelut on eriytetty, ura- ja rekrytointipalvelut toimivat koulutusohjelmissa ja keskitetty tukipalvelu omassa toimipisteessään (lähde: www.ramk.fi). Tukipalvelu toimii yhdessä koulutusohjelmien kanssa ollen linkkinä opiskelijoidemme ja työelämän välillä. Tukipalvelu tukee koulutusalojen ja koulutusohjelmien työtä valmistuvien työllistymiseksi tarjoamalla työnhakuvalmennusta ja keskitettyä rekrytointipalvelua, tukemalla ammattikorkeakoulun ja työelämän kehittämissyhteistyötä, toteuttamalla sijoittumis- ja uraseuranta- sekä koordinoimalla keskitetyn opiskelijapalautteen keräämistä.

Ammattikorkeakouluissa on pyritty aktiivisesti kehittämään työelämäyhteyksiä erilaisten projektien avulla. Esimerkiksi Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa ura- ja rekrytointipalvelua kehitettiin *Kehittyvä rekry* -projektilla, jossa tuotettiin "helposti löydettävää ja hyödynnettävää tietoa työnantajille edistämään mm. harjoittelu- ja opinnäytetyöpaikkojen tarjontaa. Myös esimerkit toteutuneesta yhteistyöstä on tarkoitettu uusien kontaktien innoittajaksi" (lähde: <http://www.kyamk.fi>). Myös esimerkiksi Lahden ammattikorkeakoulussa on toteutettu myös ura- ja rekrytointipalveluhanke, jonka tavoitteena oli "edistää ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden ja valmistuneiden työllistymistä ja työelämään siirtymistä sekä kansallisille että kansainvälisille työmarkkinoille, tukea ura- ja rekrytointitoiminnan jatkuvuutta ja kehittämistä kaikissa ammattikorkeakouluissa, tukea ja profiloida uraohjauksen parissa työskentelevien asiantuntijuutta sekä ammatti-identiteettiä ja edistää ammattikorkeakoulujen välistä yhteistyötä sekä toimintaa muiden yhteistyötahojen kanssa" (lähde: www.lamk.fi).

Avoimet työ- ja harjoittelupaikat on keskitetty Jobstep.net- palveluun (<http://www.jobstep.net>). Se on saanut opiskelijoiden taholta kritiikkiä toimimattomuudestaan, mutta on silti ainoita ammattikorkeakouluopiskelijoille tarkoitettuja työnvälityspalveluita. Myös Aarresaari-sivustoa hyödynnetään jonkin verran ammattikorkeakoulussa. Jobstep.net- sivulta löytyy tietoa avoimien työpaikkojen ohella urasuunnittelusta, ammattikorkeakouluopinnoista yleensä, tietoa opintojen jälkeisistä vaihtoehdoista, yrittäjyydestä ja työnhausta. Opiskelija voi myös ilmoittaa sivulla halukkuutensa yrityksen ostamiseen. Sivuilta löytyy myös yhteystiedot ammattikorkeakoulujen ura- ja rekrytointipalveluihin, jolloin opiskelija saa myös henkilökohtaista tukea tai ohjausta.

Jobstep.net ei ole ainoastaan opiskelijoille tarkoitettu, vaan myös työnantajille. Työnantajat löytävät sivulta tietoa työharjoittelukäytänteistä, opinnäyte- tai projektitöistä, mentoroinnista ja alumnitoiminnasta. Työnvälityspalvelun kautta työnantaja voi etsiä itselleen harjoittelijoita, kesätyöntekijöitä sekä vakituista henkilöstöä tai jopa jatkajaa yritykselleen. Jobstepin tavoitteena on jakaa tietoa työnantajille myös ammattikorkeakoulussa opiskelusta, tutkinnoista, koulutusaloista sekä opiskelijoiden osaamisesta. Vaikka näkyvyys ja tunnettuus työnantajien keskuudessa olisi hyvä, voi ongelmia syntyä esimerkiksi riittämättömän tiedottamisen vuoksi. Zacheuksen (2009, 83) mukaan potentiaaliset työnantajat kaipaavat tukea työharjoittelun tai opinnäytetöiden ohjaamiseen esimerkiksi korkeakoulun tarjoaman ohjauskoulutuksen kautta.

Kyselymme mukaan ura- ja rekrytointipalvelut eivät ainakaan tällä nimellä ole kovin tunnettuja ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Vastanneista 36,8 % vastasi huomanneensa korkeakoulunsa tekevän yhteistyötä ura- ja rekrytointipalvelujen kanssa. Kysyttäessä "*Käytätkö seuraavia kanavia työelämätiedon etsimiseen?*", ammattikorkeakouluista vastanneista 26 prosentille ura- ja rekrytointipalvelut eivät olleet tuttuja. Opiskelijoista 39 % vastasi, ettei käytä palveluja lainkaan, 31 % vastasi käyttävänsä niitä satunnaisesti ja vain 3,6 % vastasi käyttävänsä niitä säännöllisesti. Yli puolet vastanneista ei hyödynnä ura- ja rekrytointipalveluja työpaikkojen etsimisessä. Syynä tähän voi olla, että ura- ja rekrytointipalvelut mielletään osaksi Jobstep-sivustoa, eikä niitä osata erottaa "irraliseksi". Osa opiskelijoista voi myös kokea, ettei kaipaa tukea asiassa.

4.1.3 Verkon hyödyntäminen

Työelämätiedon esittämiskäytännöt vaihtelevat suuresti eri ammattikorkeakoulujen verkkosivuilla. Osa tiedosta on koulujen sisäisillä intranet-sivuilla, joihin emme päässeet käsiksi. Tästä johtuen tarkastelimme ammattikorkeakoulujen ulkoisia verkkosivuja. Sivuilta löytyy kattavasti eri koulutusohjelmien kuvauksia. Yksityiskohtaisempia koulutusohjelmakuvauksia selaillessa saa käsityksen, että työelämätietoa sisältyy opintoihin heti ensimmäisestä vuodesta lähtien ainakin projektien merkeissä. Tätä tukee myös Saimaan ammattikorkeakoulussa ensimmäistä vuotta

opiskelevan haastateltavamme kuvaus. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun ulkoisia sivuja selaamalla valitsimme esimerkiksi liiketalouden koulutusohjelman. Ensimmäisinä vuosina tutustutaan perusopintojen kautta liiketoimintaan sekä yrittäjyyteen (lähde: <http://www.haaga-helia.fi>). Välivaiheessa rakennetaan ammattiosaamista liiketalouden eri osa-alueista ja loppuvaiheessa osaamista syvennetään edelleen omien kiinnostuksen kohteiden mukaan erikoistumisopinnoissa. Työharjoittelu ajoittuu neljanteen opiskeluvuoteen. Aikuisten koulutusohjelma ei eroa nuorten koulutusohjelmasisällöstä suuresti, mutta työelämälähtöisyyttä on lisätty entisestään. Ennalta opittuja asioita voi myös suorittaa nopeammin näyttötutkintojen avulla. Kurssikuvausten perusteella kurssit vaikuttavat käytännönläheisiltä, jota lisäävät yritysten toimeksiantoina suoritettavat harjoitustyöt.

Ammateista ja työtehtävistä kerrotaan useimpien ammattikorkeakoulujen sivuilla koulutusohjelmakuvauksien yhteydessä. Muun muassa Seinäjoen ammattikorkeakoulun sivuilla on konkreettisempia esimerkkejä koulutusohjelmakuvauksissa eri ammateista sekä työtehtävistä (lähde: <http://www.seamk.fi>). Kuvaukset on kirjoitettu hyvin nuorten kielellä markkinointihenkisesti. Tässä esimerkki liiketalouden koulutusohjelman kuvauksesta:

- *“Aloitat opintosi tutustumalla yritystoimintaan virtuaaliyritystoiminnan kautta. Pääset heti ensimmäisestä vuodesta alkaen soveltamaan taitojasi käytännössä. Voit testata taitosi tj:nä, markkinointipäällikkönä, henkilöstö- tai talouspäällikkönä.*
- *Jatkossa saat valita sinulle sopivimmat kokonaisuudet: markkinointia, taloushallintoa, henkilöstöjohtamista, yrittäjyyttä, kansainvälistä liiketoimintaa tai verkkoliiketoimintaa.*
- *Taloushallinnon opinnoissa voit suorittaa HTM-tilintarkastajan pätevyyteen vaadittavat opinnot. Näin sinulla on mahdollisuus suunnata tilintarkastajan uralle.*
- *Voit myös suunnata kauppiasyrittäjyyspolulle (KYP) ja ryhtyä isona vaikkapa kauppiaksi.*
- *Yritystallissa voit kehittää omaa liikeideaasi jo opiskelujesi aikana. Avuksesi saat asiantuntijat ja työvälineet. Valmistuessasi voit ryhtyä yrittäjäksi omaan yritykseen!*
- *Lähde ulkomaille opiskelijavaihtoon tai harjoitteluun, vaihtoehtoja löytyy. Sinulla on myös mahdollisuus suorittaa yhtä aikaa suomalaisen tradenomitutkinnon lisäksi saksalainen BBA tutkinto, näin valmistut kaksoistutkinnosta todelliseksi kansainväliseksi liiketoimintaosaajaksi.*
- *Kansainvälistyä voit myös omassa koulussasi: sinulla on mahdollisuus osallistua englanninkielisiin opintojaksoihin yhdessä kansainvälisen opiskelijaryhmän kanssa. Valittavanasi on myös mm. espanjan opintokokonaisuus, jossa opit kielen lisäksi kulttuuria ja paikallista liiketoimintaa.*
- *Tuunaa tutkintosi valinnaisilla opinnoilla! Valitse vaikka vieraita kieliä: espanjaa, saksaa, venäjää, ranskaa. Tai miten olisi kuvankäsittely, mainos- ja korutekstaus tai asuntokauppa.”*

Ammattikorkeakouluissa työelämänäkökulma on nivottu osaksi opintoja, ja hyvä esimerkki tavasta kannustaa urasuunnitteluun löytyy Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun sivuilta:

“Urasuunnittelu kannattaa aloittaa jo opintojen alkuvaiheessa, kun sinulla on käytettävissäsi monien mahdollisuuksien verkosto. Sinua auttavat opinto-ohjaajien lisäksi opettajatutorit ja muu opettajakunta. Opiskeluajanasi teet valintoja, ja tarkoituksemme on antaa sinulle vaihtoehtoja, joiden avulla löydät omalle opiskelullesi selkeät tavoitteet ja päämäärät. Tavoitteena on työllistyminen valmistumisesi jälkeen koulutustasi vastaaviin tehtäviin.

Henkilökohtainen ohjauskeskustelu opiskelijan ja opinto-ohjaan/opettajatutorin välillä on luottamuksellinen. Voit opiskelijana/vastavalmistuneena pohtia mieltäsi askarruttavia asioita ja opiskeluvaihtoehtoja tai työelämään liittyviä asioita. Keskustelutilanne lähtee aina sinun omista kysymyksistäsi ja tarpeistasi. Ota rohkeasti yhteyttä opinto-ohjaajiin ja opettajiin.”

Metropolian verkkosivuilla on linkki ura- ja rekrytointipalveluihin sekä maininta alumniyhteistyöstä. Sivuilta löytyy myös tietoa ura- ja rekrytointipalveluista. Opiskelijoita pyritään tukemaan työnhaussa ja avoimet työ- sekä harjoittelupaikat on linkattu suoraan Jobstep.net-sivustolle. Työnantaja voi siis tarjota työpaikkoja joko suoraan tietyn ammattikorkeakoulun intranetissä tai Jobstep- sivustolla. Muiden ammattikorkeakoulujen verkkosivuilla on samankaltaista sisältöä.

Eri ammattikorkeakoulujen sivuja selaillessa saa sellaisen käsityksen, että verkkoa hyödynnetään monipuolisesti muun muassa opiskelupaikkojen markkinoinnissa, tiedottamisessa sekä tutkimus- ja työnantajayhteistyössä. Joillain ammattikorkeakouluilla esimerkiksi Metropolialla on omat Facebook sivutkin. Koulutusohjelma- ja ammattikuvaukset ovat monipuolisia. Voi olla, että houkuttelevasti kirjoitetut ammattikuvaukset ovat vain markkinointikikka tai sitten niiden monipuolisuudella laitetaan opiskelijat ajattelemaan jo hakuvaiheessa, miten he voivat tutkinnollaan työllistyä. Sivujen perusteella saa sellaisen kuvan, että opiskelijoita kannustetaan työnhakuun ja palvelut on rakennettu verkkosivuille siten, että työnantajat ja opiskelijat kohtaavat. Yliopistoihin verrattuna tarjottu tieto on konkreettisempaa ja positiivisemmin esitettyä. Opiskelijoita kannustetaan tiedon etsintään ja työelämäyhteyksien luomiseen sekä oma-aloitteiseen urasuunnitteluun.

4.3 Ammattikorkeakouluopiskelijoiden tiedontarpeet

Zacheuksen (2009, 92) ammattikorkeakouluopiskelijoille toteuttaman kyselyn perusteella työelämäyhteyksiin liittyvän tiedon saanti on ollut opiskelijoiden mielestä kohtalaista. Ammateista ja uramahdollisuuksista sekä työnhakuneuvonnasta saatuun tietoon on oltu tyytyväisiä, mutta kehittämisen varaa on työelämän lainsäädäntöä ja työsopimuksia koskevan konkreettisen työelämätietouden saamisessa. Tyytyväisyyttä herättävät myös opetuksen käytännönläheisyys ja työelämäyhteyksien solminta opintojen aikana (mt., 43). Kyselymme mukaan ammattikorkeakouluopiskelijat kaipaavat lisätietoa etenkin työuran kannalta potentiaalisista ammattinimikkeistä ja työtehtävistä (57 %), avoimista työpaikoista (60 %), eri alojen palkkauksesta (59 %) sekä valmistumisen jälkeisistä vaihtoehdoista (52 %).

Opiskelijoiden näkökulmasta tiedon välittämistavoista alumnitoiminta ja sen kehittäminen näyttäytyvät tarpeellisina. Alumniyhteistyön kehittäminen voisi tukea opiskelijoiden työelämäorientoituneisuutta ja tarjota hyvän kanavan verkostoitumiseen. Zacheuksen (2009) tekemän selvityksen mukaan valmistuneita tai muita vierailijoita ei opiskelijoiden mielestä juurikaan hyödynnetä opetuksessa (kyselymme vastanneista 13 % oli samaa mieltä tästä).

Kyselytutkimuksemme mukaan ammattikorkeakouluista vastanneet pitivät melko tarpeellisena tai erittäin tarpeellisena myös henkilökohtaista työelämäohjausta (85 %), omalta koulutuslalta valmistuneiden seurantatutkimuksien tuloksia (69 %), mentorointia työelämäkontaktien luomisessa (71 %), virtuaalisia urapalveluita (68 %), opintoihin kuuluvaa pakollista työharjoittelua (80,5 %) sekä opintoihin kuuluvaa vapaaehtoista työharjoittelua (79 %).

Eryteisesti työharjoittelujaksot ovat toimiva väylä työelämään tutustumiseen, mutta harjoittelun tulisi olla laadukasta ja vastata tarkoitustaan. SAMOK huomauttaa, että erityisesti sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla on tarkasti määritellyt harjoittelualat ja harjoittelujen oppimistavoitteet tukemassa harjoittelun onnistumista. Toisilla aloilla, kuten liiketalouden tai tekniikan aloilla, opiskelija voi hyväksi lukea oman opintojensa aikaisen työkokemuksen harjoitteluksi, jolloin ei välttämättä tapahdu uutta oppimista. Harjoittelun ohjauksen taso vaihtelee, mutta usein epävarmuus tulevaisuuden urasta johtaa siihen, ettei pohdita millainen harjoittelu tukisi omia tavoitteita jolloin päädytään helposti tarkoitusta vastaamattomaan harjoitteluun.

Vaikka ammattikorkeakoulutusta markkinoidaan työelämälähtöisenä, silti koulutus ja työ eivät kuitenkaan välttämättä vastaa toisiaan. Erään ympäristökemiaa ammattikorkeakoulussa opiskelleen haastateltavamme mukaan opintojen aikana muodostuneet odotukset eivät vastanneet lainkaan todellisia työtehtäviä. Hän ei myöskään ollut opiskeluaikana tyytyväinen opettajien tietojen ajantasaisuuteen. Havainto tukee Zacheuksen (2009, 71) havaintoja siitä, ettei opiskelijoiden mielestä opettajien työelämätuntemus aina ollut ajan tasalla ja että koulutuksen työelämäyhteyksissä oli puutteita. Zacheuksen selvityksen mukaan yllättävän suuri osa opiskelijoista ei ollut suorittanut harjoittelua työelämän tiloissa.

Mielenkiintoista onkin, että myös ammattikorkeakoulutuksen puolella näkyy epävarmuus ja epätietoisuus tulevan työuran suhteen koulutuksen työelämän tarpeet huomioivasta lähtökohdasta huolimatta. Opiskelijajärjestö SAMOK muistuttaakin, ettei ammattikorkeakouluun hakijoilla ole hakuvaiheessa välttämättä selkeää kuvaa opiskelusta ja tulevaisuudesta, ja mielikuvat saattavat osoittautua vääriksi. Myös opiskelupaikkaneuvontaa toteuttavan *opiskelupaikka.fi*- verkkopalvelun ylläpitäjät ovat huomanneet kohtaanto-ongelman ammattikorkeakoulutuksen markkinoinnissa. Ammattikorkeakoulujen mainoskampanjat eivät välttämättä ota kantaa nuorten koulutusta koskeviin odotuksiin, eivätkä niistä syntyvät mielikuvat lopulta välttämättä vastaa opiskelun todellisuutta.

Opiskelijoiden työllistyminen yleisaloilta on ollut paljon esillä julkisuudessa, ja keskustelussa on näkynyt huoli valmistuneiden työllistymisestä. Tarkastelemiemme selvitysten valossa tilanne näyttää kuitenkin varsin valoisalta. Erään seurantaraportin mukaan Metropoliasta kulttuurialalta vuonna 2008 valmistuneista vain 3 prosenttia oli työttömänä vuoden jälkeen valmistumisesta. Enemmistöllä, eli 75 prosentilla työ vastasi koulutustasoa. (Pekkanen 2010.) Nikoskisen (2010, 99) selvityksen mukaan humanistisesta ammattikorkeakoulusta valmistuneista suurin osa työllistyi välittömästi valmistumisen jälkeen täysin koulutusta vastaavaan työhön. Työttömyyttä ei esiintynyt paljoa, vaikka monella valmistuneella oli kokemusta työttömyysjaksoista. Launiksen (2007, 27) tekemän opinnäytetyön mukaan medianomien työllisyyskysymyksissä on ristiriitoja ja alalle koulutetaan liikaa ihmisiä. Toisaalta hänen haastattelujensa mukaan medianomit työllistyvät laaja-alaisesti viestintään töihin, koska viestintä itsessään on erittäin monipuolinen ja laaja ala.

Työllisyysongelmat näyttävätkin keskittyvän tietyille koulutusaloille. Esimerkiksi HOK-Elannon henkilöstöpäällikkö ilmaisi haastattelussamme huolensa tradenomien tilanteesta erityisesti kaupan alalla. Nimenomaan vähittäiskaupan alalle ei ole kohdistettu omaa tutkintoa, joten tavallinen myynnin koulutusohjelma, joka on keskittynyt *business-to-business*-myyntiin, ei vastaa vähittäiskaupan tarpeita ainakaan pääkaupunkiseudulla. Sitä vastoin restonomien amk-tutkinto vastaa lähes täydellisesti hotelli- ja ravintola-alan tarpeita. Hänen mielestään tradenomeja valmistuu liikaa työpaikkoihin nähden. Tradenomit ovat myös SAMOK:in mielestä ongelmallinen ryhmä, sillä monet työllistyvät koulutusta vastaamattomiin töihin vain siksi, ettei heillä ole kirkasta kuvaa oman alan työtehtävistä.

4.4 Toimivat käytännöt

Ammattikorkeakoulut kuitenkin tukevat opiskelijoiden työelämävalmiuksien kehittymistä monin toimivin tavoin. Opintoihin kuuluvat työharjoittelut tutustuttavat opiskelijat oman alan työelämään ja auttavat luomaan arvokkaita työnantajakontakteja. Opiskelijat oppivat työelämätaitoja oikeissa projekteissa ja oikeiden työntekijöiden kanssa. Samalla kun opitaan soveltamaan opintoja käytännön työelämässä, hahmottuvat työelämän realiteetit opiskelijoille jo varsin aikaisessa vaiheessa. SAMOK

muistuttaakin, että ammattikorkeakoulujen tarjoama työelämälähtöinen opetus on arvostettua myös työnantajien silmissä, sillä vastavalmistuneella ovat hyvät käytännön valmiudet työelämässä toimimiseen. Työkokemuksen lisäksi geneeriset taidot, kuten ryhmätyöskentely- ja projektinhallintataidot, tukevat työelämässä oppimista.

Haastattelimme muutamaa ammattikorkeakouluopiskelijaa saadaksemme henkilökohtaista näkökulmaa koulutuksen työelämävastaavuuteen. Kahden eri alan opiskelijan mukaan työelämätietoa annetaan paljon myös suullisesti. Korkeakoulussa järjestetään yritysvierailuja ja kannustetaan harjoittelupaikan hakuun. Esimerkiksi Noviasa puutarhatalouden koulutusohjelmassa opiskelijoiden tulee itse järjestää harjoittelunsa kesäisin ja tämän lisäksi lyhyempiä harjoittelupätkiä on pitkin vuotta. Opiskelijat saavat valmiuksia ottaa itse yhteyttä työnantajiin ja saavat kokemusta siitä, millaisessa työpaikassa olisi mukava olla töissä.

Saimaan ammattikorkeakoulussa hotelli- ja ravintola-alan koulutusohjelmassa jo ensimmäisenä vuonna on ollut vierailevia luennoitsijoita yrityksistä, koulun omassa intranetissä on annettu tietoa mahdollisista harjoittelupaikoista ja lisäksi rekrytointimielessä on järjestetty erilaisia tietoisuuksia ja rekrytointitapahtumia. Näin jo ensimmäisen vuoden opiskelija on saanut hyvän käsityksen siitä, millaisissa työpaikoissa hän voi tulevaisuudessa työskennellä. Kansainvälisyyttäkin on painotettu molemmissa koulutusohjelmissa.

Yhteistyö ammattiliittojen kanssa ja näiden näkyvyys ammattikorkeakouluissa on vaihtelevaa, mutta osassa liitot osallistuvan aktiivisesti työelämätiedon kurssien järjestämiseen ja näkyvät opiskelijoille, jolloin esimerkiksi alan työehtosopimukset tai pätevyyskriteerit tulevat tutuiksi jo opiskelujen aikana. Vanha-aho (2010) toteaaakin STTK:n ja SAMOK:n toteuttaman opiskelijakyselyn perusteella ammattikorkeakouluopiskelijoiden arvostavan ammattiliittojen tietotaitoa, sillä he ymmärtävät työntekijän oikeuksien ja velvollisuuksien tuntemisen tärkeyden. Opintoihin kaivataan konkreettista työelämätietoutta, ja liittojen ajankohtaista tietoa toimialojen työehdoista voisi hyödyntää vielä tehokkaammin esimerkiksi sisällyttämällä opetussuunnitelmiin työelämätiedon opintoja.

4.5 Yliopisto- & ammattikorkeakouluopiskelijat ja työelämä: vertaileva näkökulma

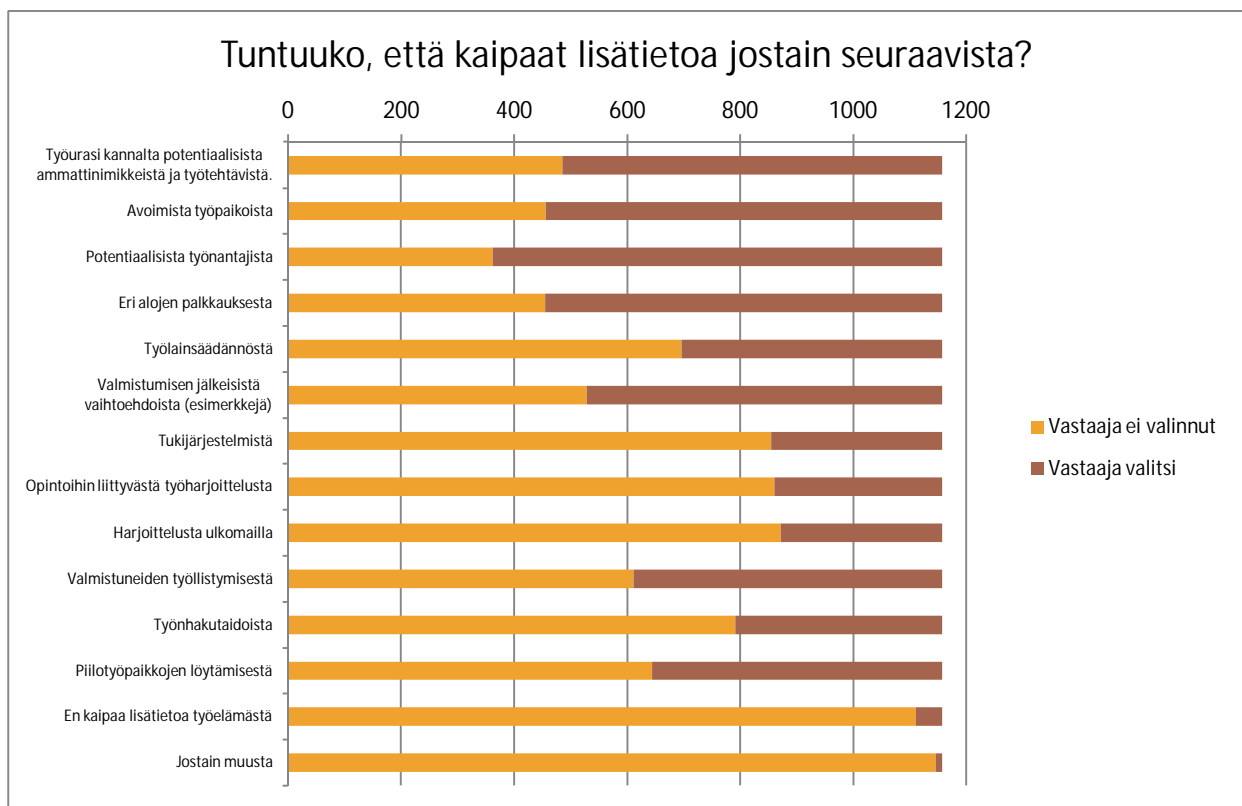
Edellä on esitelty yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja työelämätiedon välistä yhteyttä. Käytännöt vaihtelevat suuresti korkeakouluittain, mutta havaintojemme mukaan korkeakoulutuksen ja työelämän välillä vallitsee kuilu. Yliopistojen kohdalla osasyynä on toki keskittyminen tieteelliseen tutkimukseen ja yleissivistävän koulutuksen tarjoamiseen, mutta yllättäen myös ammattikorkeakouluopiskelijoilla tuntuu olevan vaikeuksia työelämän hahmottamisessa. Tietoa on tarjolla sekä oman korkeakoulun opetuksessa että verkkosivuilla, mutta esimerkiksi kyselyssämme vain murto-osa ilmoitti, ettei kaipaa lisätietoa työelämän eri puolista. Kysymykset lisätiedon tarpeesta on koottu kuvioon 2 seuraavalla sivulla.

Kyselyaineistomme perusteella erot yliopisto-opiskelijoiden ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden näkemyksissä ovat varsin pieniä. Joitakin huomioita voidaan kuitenkin tehdä.

Yliopistoissa työelämäyhteys on edelleen varsin irrallinen osa opintoja, ja toteutettu lähinnä kurssien tai työharjoittelun kautta. Ammattikorkeakouluissa työelämätietoa levittävät henkilökunnan lisäksi perinteinen ilmoitustaulu, yritysten vierailevat luennoitsijat sekä erilaiset työelämälähtöiset projektit, joihin opiskelijat osallistuvat. Molemmissa korkeakouluissa on hyviä käytäntöjä, joilla työelämätietoa pystytään levittämään, mutta varsinkin yliopistopuolella ongelmana näyttäytyy

opiskelijalta itseltään vaadittava vaivannäkö, henkilökunnan asennoituminen työelämään tai ulkopuolisten palvelujen huono tunnettuus. Ammattikorkeakouluissa työelämä on läsnä heti opintojen alusta, ja opiskelijoilla on hyvä kuva siitä, mistä tietoa tarvittaessa löytää. Ammattikorkeakouluopiskelijat suhtautuvat myös hieman luottavaisemmin kykyynsä markkinoida itseään potentiaalisille työnantajille. Kenties opintoihin sisäänrakennettu työelämänäkökulma vähentää tarvetta omalle aktiivisuudelle, joka tuntuu yliopisto-opiskelijoiden kohdalla kasvattavan tiedonhakukynnystä.

Yliopisto-opiskelijoita kiinnostavat erityisesti valmistumisen jälkeiset vaihtoehdot, työnhakutaidot sekä piilotyöpaikat. Opiskelijat hakevat tietoa lukemalla uratarinoita ja seurantaraportteja. Myös kansainvälisistä mahdollisuuksista ollaan kiinnostuneita. Yliopisto-opiskelijoiden etsimä tieto liikkuukin varsin yleisellä tasolla, sillä kiinnostuksen kohteena ovat työtehtävät ja työmahdollisuudet. Toisaalta yliopisto-opiskelijat kaipaavat ammattikorkeakouluopiskelijoita enemmän tietoa työnhakutaidoista. Tietoa kaivataan läheltä, opinto- ja uraohjausta kaivataan omalta laitokselta eikä kaukaisiksi koetuilta ura- ja rekrytointipalveluilta. Toisaalta ulkopuoliset tahot, esimerkiksi mentorit ja alumnit koetaan hyväksi tiedonlähteiksi, sillä heillä on tuore näkemys yliopiston ulkopuolisesta työelämästä. Ammattikorkeakouluopiskelijat puolestaan etsivät konkreettisempaa tietoa ja hyödyntävät monipuolisemmin eri lähteitä. Opintoihin kuuluvien kurssien lisäksi tietoa etsitään sanoma- ja aikakauslehdistä sekä verkosta hakukoneiden avulla ja yritysten verkkosivuilta. Tietoa etsitään konkreettisista asioista, kuten avoimista työpaikoista, potentiaalisista työnantajista sekä eri alojen keskipalkoista.

Kuvio 2. Korkeakouluopiskelijoiden tiedontarve kyselyn mukaan (n=1157).

5 VERKKOPALVELUT JA SOSIAALINEN MEDIA

Verkon rooli tiedon välittämisessä korostuu jatkuvasti, sillä verkkoympäristö on nuorille luonteva ja tuttu. Tieto on saavutettavissa vuorokauden ympäri, ja erilaiset sähköiset neuvontapalvelut mahdollistavat asioinnin kotoa päin. Verkossa tarjottavan työelämätiedon etuna on myös tiedon ajankohtaisuus ja runsaus. Verkossa on mahdollista säilyttää anonyymiteetti, ja kynnys neuvontapalvelujen käyttämiselle on matala. Ihmisiä myös kannustetaan jatkuvasti yhä enemmän oma-aloitteiseen tiedonhakuun, ja esimerkiksi julkishallinto on jatkuvasti lisäämässä sähköistä asiointia.

5.1 Verkko korkeakouluopiskelijan tiedonlähteenä

Kyselyaineistomme perusteella 50 prosenttia vastaajista käyttää verkkoa säännöllisesti ja 45 prosenttia satunnaisesti työelämätiedon etsimiseen. Vastauksien perusteella ammattikorkeakoulujen opiskelijat kokevat verkosta löytyvän työelämätiedon selkeämmäksi. He ovat myös paremmin selvillä verkon mahdollisuuksista ja he hyödyntävät enemmän erilaisia verkkosovelluksia työelämätiedon haussa. Opiskelijat kokevat löytävänsä verkosta apua erityisesti konkreettisiin ongelmiin, kuten CV:n ja työhakemusten tekemiseen (82 % vastaajista jokseenkin tai täysin samaa mieltä) tai työnhakuun.

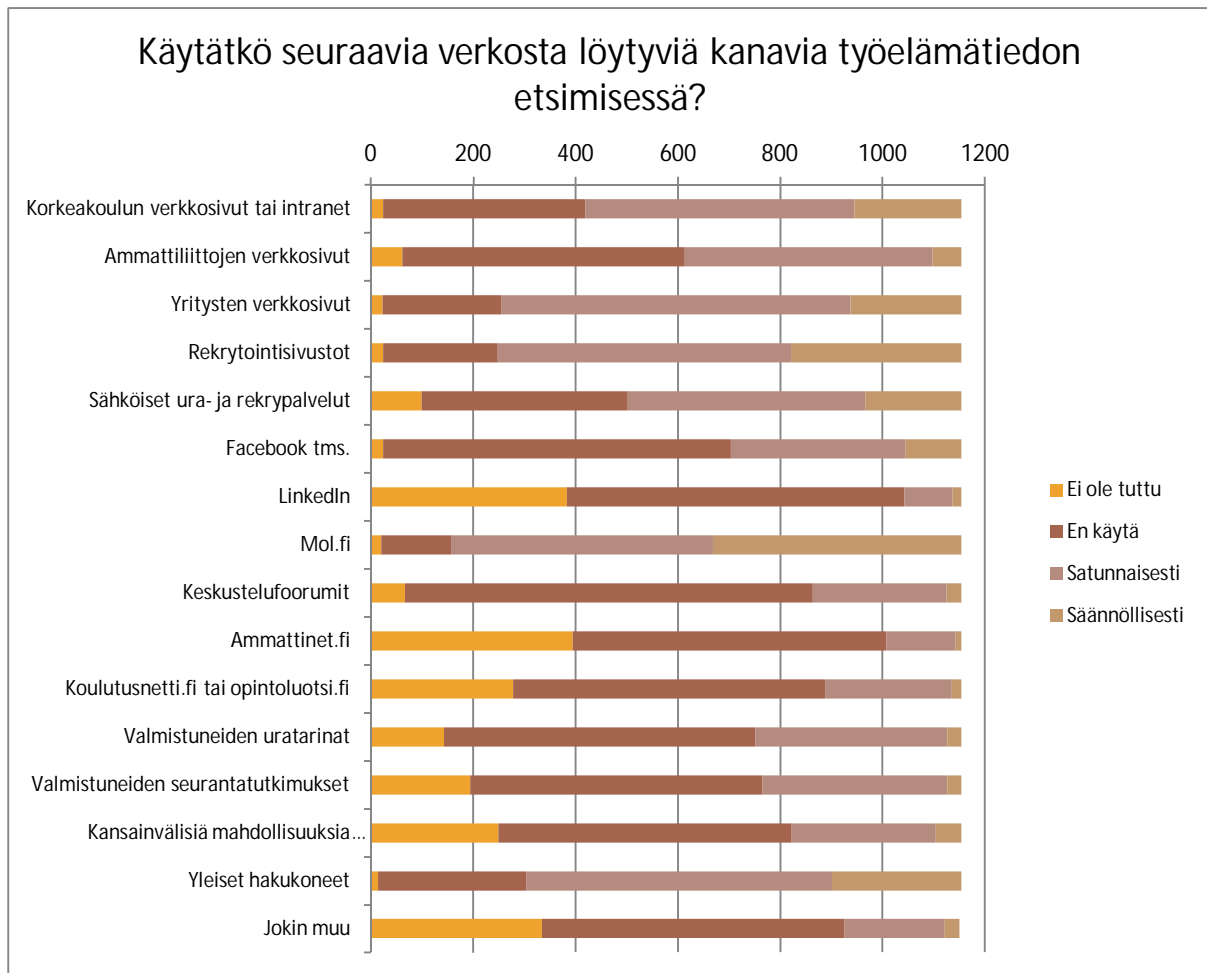
Verkosta löytyvien tiedonhaun kanavien käytön suhteen ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja yliopisto-opiskelijoiden välillä ei ole suuria eroja, ja molemmissa tapauksissa työhallinnon mol.fi on käytetyin (amk=87 % / yo=84 % käyttää). Selkein ero on ammattiliittojen verkkosivujen käytössä, joita ammattikorkeakouluopiskelijat hyödyntävät kyselymme perusteella enemmän (amk = 70 % / yo = 48 % käyttää). Yritysten verkkosivujen, rekrytointisivujen, yleisten hakukoneiden ja oman korkeakoulun verkkosivujen käyttömäärissä erot ammattikorke- ja yliopistopuolen välillä eivät ole merkittäviä.

Yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa tapa, jolla yliopistot ohjaavat tiedonetsijän ulkoisille Aarresaari-sivuille, on epämieluisa, sillä sivujen ulkoasu on epämiellyttävä ja käytettävyys melko huono. Aarresaari-sivujen sisältöä ei juuri hyödynnetä opiskelijoiden keskuudessa avoimia työpaikkoja lukuun ottamatta. Työpaikkojen selailu on niiden jaotteleamattomuuden vuoksi kömpelöä. Osa ilmoituksista on myös vanhentuneita. Jobstep-sivut puolestaan kaatuvat aktiivisessa käytössä, esimerkiksi harjoittelupaikkojen tullessa hakuun. Sivustojen tulisi palvella opiskelijoita paremmin, sillä lähtökohtaisesti yhteen paikkaan keskitetyt, korkeakouluopiskelijoille suunnatut palvelut koetaan tärkeiksi.

Verkkoa käytetään aktiivisesti myös työpaikkojen etsintään. Yritysten omien sivujen lisäksi työpaikkoja haetaan sekä korkeakoulujen omilta työnvälityssivustoilta (mm. Aarresaari- ja Jobstep-palvelut) että ulkoisista lähteistä (esim. mol.fi, Oikotie.fi). Sähköisessä työnhaussa turhauttaviksi koetaan erityisesti CV-tietokantojen täyttäminen. Mekaanisesti täytettävät hakulomakkeet myös vaikeuttavat hakijoiden joukosta erottumista. Vaikeudet työpaikkojen selailussa (esim. puuttuva paluu-toiminto), epäkäytännölliset rajauskriteerit hakutoiminnolle ja kaupallisten sivujen mainokset herättävät myös turhautumista.

Opiskelijoiden vastauksissa näyttäytyy jonkinlaista polarisaatiota. Vaikka yli puolet hyödyntää aktiivisesti korkeakoulunsa verkkosivuja, ei kolmannes käytä niitä lainkaan. Samankaltainen tendenssi näkyy sähköisten ura- ja rekrytointipalvelujen kohdalla. Sivujen vähäisen käytön takana on varmastikin se, että koska sieltä ei löydy tarvittavaa tietoa, ei sivuja koeta tarpeelliseksi. Harmillisesti

myös ne hyvät käytänteet, kuten työnvälityspalvelu, voivat jäädä huomaamatta jos ei usko urapalveluiden sivujen tarpeellisuuteen ja siksi hakee tiedon jostain muualta. Ainakin Helsingin yliopiston RekryForum tuntuu olevan opiskelijoiden keskuudessa varsin vieras. Vajaa puolet opiskelijoista ei käytä myöskään ammattiliittojen sivuja tiedonlähteenään, vaikka ammattiliittojen tarjoamia työelämäluentoja arvostetaan.

Kuvio 3. Korkeakouluopiskelijoiden käyttämät verkkopalvelut kyselyn mukaan (n=1157).

5.2 Tarjolla olevien verkkopalvelujen ongelmat

Vaikka tiedon etsiminen verkosta on korkeakouluopiskelijoille luontevaa, on siinä myös haasteensa. Monet sivustot ovat varsin tuntemattomia tai vähäisessä käytössä. Verkkopalvelujen osalta vaikeakäyttöisyys ja epäselkeä tai epäjohdonmukainen sisältö aiheuttavat turhautumista ja luovuttamista. Hankaliksi koetut palvelut, kuten rekisteröitymistä vaativat tai pelkkänä linkkisivustona toimivat, eivät kannusta tiedonhakuun. Monet palvelut eivät myöskään onnistu tarjoamaan tarpeeksi profiloitua tietoa, vaikka opiskelijoilla on tarve nimenomaan omaa alaa koskevaan konkreettiseen tietoon. Pällekkäisyyttä esiintyy jonkin verran, ja monet sivustot tarjoavat linkkejä samoihin lähteisiin. Vanhentunut sisältö ja päivittämättömät sivut aiheuttavat myös palvelujen karttamista.

Hakukoneiden kanssa ongelmat liittyvät lähinnä tiedon pirstaloituneisuuteen. Hakusanojen tulisi olla hyvin eksakteja, ja tällöinkin ensimmäisten osumien kohdalla ovat usein keskustelupalstat, joissa osallistujat pohtivat samoja asioita usein negatiiviseen sävyyn.

Esimerkki: Googlessa hakutulos sanoille "sosiologi työllistyminen".

Haku johtaa suoraan keskustelupalstoille. Mikäli hakija kaipaa luotettavampaa tiedonlähdettä, löytyy hakusanoilla 15. vaihtoehtona Koulutusnetti, jossa sosiologien työllistymistä kuvataan seuraavasti: "Sosiologit ovat työllistyneet mm. tutkijoiksi, hallinto-, suunnittelu- ja koordinoititehtäviin (esimerkkeinä erilaiset projektityöntekijät ja suunnittelijat), opetuslalle (esim. ammattikorkeakoulut) sekä toimittajiksi. Myös kansainväliset tehtävät edellyttävät yhä enemmän sosiologista asiantuntemusta." Hakusanoilla löytyy myös muutama raportti, jossa seurataan sosiologiasta valmistuneiden työuraa, mutta näidenkin sisältämä tieto on yleisluontoista (millä sektorilla, onko työ koulutusta vastaavaa vai ei jne.)

Haku ei johda esimerkiksi uratarinoiden tai sosiologille mahdollisten työtehtävien kuvausten luo, vaikka hakusanojen voisi luontevasti odottaa johtavan niihin. Mol.fi- sivuston AVO-palvelussa puolestaan rinnastetaan vaihtoehtoisina ammattinimikkeinä "yhteiskuntatutkija", "sosiologi" sekä "tutkija" (osoitteessa <http://www.mol.fi/avo/ammait/09150.htm>). Muuten hakusanat "sosiologi ammatti" johtavat lähinnä yliopistojen oppiaineen kuvauksiin sekä keskustelupalstoille, joissa jälleen todetaan, ettei sosiologeista ole juuri mihinkään. Tällaiset hakutulokset eivät suinkaan rohkaise opiskelijaa tai kannusta tätä etsimään tietoa muualta. Hakusanat "sosiologi uratarina" ohjaavat puolestaan eri sivustoille, joista löytyy muutama vanha tarina tai sivuaineena sosiologiaa opiskelleiden kokemuksia. Hakuesimerkki osoittaa miten tiedon etsiminen edellyttää pitkäjänteisyyttä sekä vaivannäköä.

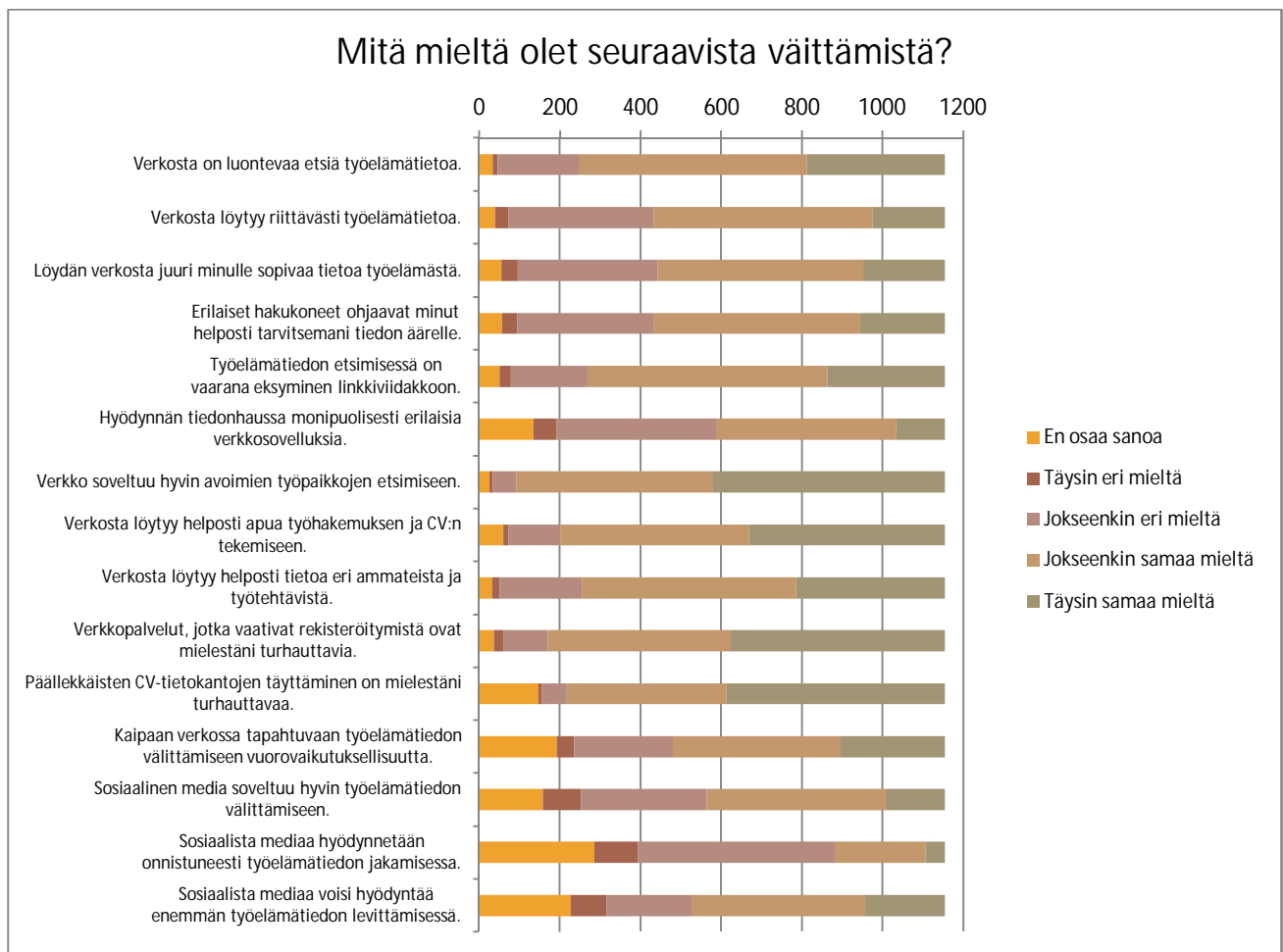
Korkeakouluopiskelijat odottavatkin verkkopalveluilta toimivuutta ja relevanttia sisältöä. Sivujen ylläpitoa varten tulisi varata tarpeeksi resursseja, jotta tieto olisi todella ajanmukaista ja houkuttelevaa. Olennaista tietoa ei välttämättä löydy olemassa olevista tietolähteistä tai hakukoneiden avulla.

Verkkopalvelujen lanseeraus ja markkinointi on kuitenkin haasteellista. Mikäli tuotetaan kaikille suunnattuja palveluja, ei niitä kohdisteta erityisemmin kenellekään. Leivo kumppaneineen (2009, 10) muistuttavat, että oppiminen on viihteellistynyt, ja nuorten tiedonmaksuistapa on usein visuaalinen ja viihteellinen. Jatkuvassa tietotulvassa asian ytimen tulee käydä ilmi nopeasti, jotta käyttäjä osaa valita onko asia syventymisen ja ajankäytön arvoinen. Verkosta löytyvä informaatiotulva edellyttää käyttäjiltä hahmotuskykyä sekä tiedonetsintäkykyä. Myös visuaalisuuteen kiinnitetään yhä enemmän huomiota. Verkkosivujen ulkoasuista tehdään houkuttelevia ja sisältö esitetään yhä useammin videoklippien muodossa.

Sähköistä neuvontaa on verkossa edelleen varsin vähän, vaikka palvelun toteuttaminen voisi palvella myös korkeakouluopiskelijoita. Vuorovaikutteisuuden lisääminen helpottaisi tiedon jakamista ja hyvien lähteiden levittämistä omille sosiaalisille verkostoille. Seuraavassa alaluvussa käsitellään sosiaalista mediaa, jonka hyödyt perustuvat juuri tiedon kollektiiviseen tuottamiseen ja jakamiseen. Opiskeluun ja työelämään liittyvää virallistakin tietoa voi levittää yhä enenevässä määrin sosiaalisessa mediassa ihmisten tottuessa eri sovellusten käyttöön.

Näkökulma: verkkopalveluiden toimivuus

Erityisesti julkisten verkkopalvelujen tunnettuus opiskelijoiden parissa on varsin huono. Puutteellisen markkinoinnin lisäksi ongelmat käytettävyydessä asettavat omat haasteensa. Opiskelijoilta tuntuu puuttuvan helposti löytyvä tiedonlähde, johon olisi keskitetty relevantti ja käyttäjäkunnan mukaisesti profiloitu työelämätieto. Korkeakouluopiskelijat eivät välttämättä kaipaa yhtä, massiivista sivustoa, joka sisältäisi kaiken maailman tiedon, mutta toimiva edelleenohjaus ja tieto siitä, minkälaista tietoa kannattaisi etsiä ja mistä lähteistä, voisi toimia sysäyksenä voimana. Esimerkiksi verkkotyökalujen käyttö voisi olla osana opintosuunnitelman tekoa, opinto-oppaissa voisi avata opintokokonaisuuksien relevanssia työelämän kannalta ja urasuunnittelun tärkeydestä tulisi muistuttaa siten, että opiskelijoilla olisi tiedossa paikat, joista apua ja tietoa on saatavilla. Tietoa ei nykytilassa välttämättä pystytä jakamaan niin, että se herättäisi myös vähemmän työorientoituneiden opiskelijoiden kiinnostuksen.

Kuvio 3. Korkeakouluopiskelijoiden suhtautuminen verkkoa koskeviin väittämiin kyselyn mukaan (n=1157).

5.3 Verkosta löytyvät tiedonlähteet

Korkeakoulujen lisäksi työelämätietaa tarjoavat julkishallinnon toimijat sekä erilaiset etujärjestöt ja kaupalliset tahot. Tiedon tuottajien pyrkimyksinä ovat sujuvat opintoajat ja laadullinen työllistyminen ilman turhia viivästyksiä sekä osaavan työvoiman tavoittaminen. Tässä kappaleessa esittelemme eri tahojen tiedon tarjoamistapoja ja verkosta löytyviä tiedonlähteitä sekä kyselytutkimuksessamme ilmenneitä havaintoja niihin liittyen.

5.3.1 Ammattiliitot

Ammattiliittojen tavoitteena on tukea korkeakouluopiskelijoiden ammatillisen identiteetin muodostumista ja välittää tietoa työelämän pelisäännöistä. Työntekijän oikeuksien ja velvollisuuksien tunteminen muodostaa perustan työelämä tiedolle. Opiskelijatoiminnan tavoitteena on parantaa opiskelijoiden valmiuksia siirtyä opinnoista työelämään ja hahmottaa alansa työmarkkinatilannetta. Liitoilla on ajantasainen tieto alansa työmarkkinatilanteesta tutkimusten ja jäsen seurannan avulla. Liittojen omien nettisivujen lisäksi keskusjärjestöillä on myös yhteisiä sivustoja.

Kyselytutkimuksemme mukaan ammattiliittojen verkkosivut tunnetaan hyvin, mutta lähes puolet vastaajista ilmoitti, ettei käytä niitä työelämä tiedon etsimiseen verkosta. Toisaalta 46 prosenttia vastaajista käyttää liittojen sivuja säännöllisesti tai satunnaisesti, joten opiskelijat osaavat etsiä liittojen sivuille. Ammattiliitot eivät kuitenkaan osuneet mieluisimpien tiedonvälittäjien joukkoon. Tulokset saattavat osoittaa, että ammattiliitot koetaan joillain aloilla kaukaisiksi ja yhdistetään enemmänkin "aikuisten" maailmaan, opintojen jälkeiseen elämään. Koska opiskelijat eivät usein hahmota liittojen tarjoamien etujen merkitystä heille, herää kiinnostus näihin vasta valmistumisen jälkeen. Lisäksi useiden opiskelijoiden opintojen aikainen työura koostuu muun kuin oman alan töistä (esim. asiakaspalvelutehtävät), joissa omaa korkeakoulutusta ei juuri pääse hyödyntämään.

<http://www.jarjestaydy.fi> on Akavan ylläpitämä sivusto, jonka avulla voi etsiä tutkinnon perusteella oman ammattiliiton. Palvelua kehitetään jatkuvasti, ja ideana on lisätä sivuille tutkintoperusteisen hakukriteerin lisäksi erilaisia työtehtäviä ja nimikkeitä.

<http://www.tyoelamaan.fi> on STTK:n ylläpitämä sivusto, joka sisältää monipuolisesti tietoa työhäusta, työsuhteen ehdoista sekä työn ja opiskelun tai perheen yhteensovittamisesta

<http://www.tyomarkkina-avain.fi> on työmarkkinakeskusjärjestöjen ylläpitämä tietopankki, josta löytyvät tärkeimmät työelämän säännökset ja sopimukset sekä työntekijöiden ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet.

5.3.2 Työhallinto

Työ- ja elinkeinoministeriö huolehtii työllisyys- ja työttömyysasioista sekä julkisista työvoimapalveluista. Henkilöasiakkaiden palveluihin kuuluvat työnvälitys, ammatinvalinta ja urasuunnittelu, koulutus- ja ammattitietopalvelu sekä työvoimakoulutus ja työllistymistä edistävät tukipalvelut. (lähde: www.tem.fi) Verkkopalveluja pyritään kehittämään jatkuvasti, ja palvelusivusto www.mol.fi kokoaa nämä palvelut samoille sivuille. Tietoa tarjotaan käytännön asioista, kuten työhäusta ja työttömyysturvasta, mutta esimerkiksi työnhakuvinkit ovat varsin suppeita ja keskittyvät perusasioihin. Mol.fi- sivusto on parhaillaan uusinnan alla, ja alajaottelua aiotaan muuttaa ja selkeyttää. Myös Ammattinettiä kehitetään käyttäjäystävällisemmäksi nostamalla

työmarkkinatietoa vielä selkeämmin näkyviin ja tuottamalla alueellista työllisyystietoa myös graafisessa muodossa.

<http://www.mol.fi> on työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämä verkkopalvelu, joka tarjoaa sähköisiä työvoimapalveluja ja välittää tietoa työ- ja elinkeinotoimiston palveluista, työmarkkinoista sekä työsuhteisiin liittyvistä asioista. Sähköiseen asiointiin panostava sivusto tarjoaa CV-netin avulla mahdollisuuden liittää ansioluettelo työnantajien käytössä olevaan tietokantaan. Lisäksi sivuston kautta ohjataan seuraaviin ammatinvalintaa ja urasuunnittelua avustaviin palveluihin. Kyselytutkimuksemme mukaan työhallinnon palveluista mol.fi-sivusto on hyvin tunnettu. 44 prosenttia vastaajista käyttää sivustoa säännöllisesti ja 42 prosenttia satunnaisesti. Sivuilta etsitään lähinnä työpaikkoja.

<http://www.ammattinetti.fi> on sivusto, jolle on koottu alojen mukaisesti erilaisia ammattikuvauksia. Jokaisen alan kohdalla myös maininta alan koulutusmahdollisuuksista, työllisyydestä ja kehitysnäkymistä, joka antaa konkreettista tukea päätöksenteon avuksi. Uratarinoita voi hakea seuraavilla hakusanoilla: ”yrittäjät, kolmas sektori, maahanmuuttajat, maastamuuttaja, opiskelijat, pajanuoret, pätkätöissä, selviytyjät, uranvaihtajat”. Tarinoita on muutamia jokaisessa kategoriassa, mutta henkilökohtaisissa uratarinoissa esimerkiksi pätkätöläisten tarinoissa esiintyy sirkuskoulun rehtori ja vuokratyöläinen. Akateemisia tarinoita on harvassa. Haastatteluista voi etsiä amk- tai yliopistotutkinnon suorittaneiden tarinoita, mutta ammattien mukaan jaotellussa listassa ei juuri esiinny yleistieteilijöille sopivia ammatteja. Haastattelut ja uratarinat tuovat esille konkreettisia vaihtoehtoja, mutta ala- ja ammattikohtainen jako ei juuri hyödynnä yleistieteilijöitä. Kyselymme vastaajista 34 prosentille sivusto ei ole tuttu, ja 53 prosenttia ilmoittaa, ettei käytä palvelua tiedon etsimiseen.

<http://www.mol.fi/avo/urasuunnittelu> sivustolta löytyvät ammatinvalintaopas AVO, aikuisten urasuunnittelupalvelu A-URA sekä muutama muu itsearviointityökalu. Ammatinvalintaa ja urasuunnittelua helpottavat palvelut löytyvät samalta sivustolta, mutta kyseiset verkkopalvelut edellyttävät käyttäjältä oma-aloitteisuutta ja tuntuvat olevan suunnattuja työelämässä pitempään olleille. Vuorovaikutuksellinen elementti puuttuu, jolloin pohdinnat tulisi tehdä yksin. Omien kiinnostusten kohteiden tunnistaminen on myös hankalaa, mikäli ei nähdä miten näitä voisi hyödyntää työelämässä.

5.3.3 Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö

Ministeriö vastaa muun muassa koulutus- ja tiedepolitiikasta koulustarjonnan mitoittamisella ja koulutuksen sisällöllisellä kehittämisellä. Ministeriö myös ohjaa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toimintaa tulos- ja tavoiteohjauksella. Opetushallitus on opetuksen kehittämisvirasto, joka huolehtii tutkintojen tunnustamiseen liittyvistä asioista, koulutusoppaiden tuottamisesta sekä valtakunnallisen yliopistojen hakija- ja opinto-oikeusjärjestelmän ylläpitämisestä. Opetushallitus myös koordinoi koulutuksen tietoverkkoja ja tietopalveluja sekä tuottaa ennakoitua tietoa ja indikaattoreita koulutuksesta. (lähteet: www.minedu.fi/OKM, www.opetushallitus.fi.) Verkkopalvelut esittelevät koulutusmahdollisuuksia sekä koulutusjärjestelmää, mutta palvelut perustuvat pitkälti tutkintomahdollisuuksien kartoittamiseen. Opetushallituksessa on parhaillaan käynnissä Koulutustiedon verkkopalvelu-hanke KOTVE, jonka tavoitteena on vähentää koulutustietoa välittävien verkkopalvelujen päällekkäisyyttä (Opintoluotsi ja Koulutusnetti) sekä tuottaa uudenlainen oppijaa palveleva verkkopalvelu. Palvelussa voi hakea koulutustietoa, lukea opiskelu- ja uratarinoita sekä hakea koulutukseen. Hankkeen tavoitteena on monipuolista tietoa tarjoava portaali, jossa käyttäjä voi myös tallentaa mielenkiinnon kohteitaan

sekä jakaa niitä muille sosiaalisen median avulla. (lähde: <https://confluence.csc.fi/display/kshj/KOTVE>.)

Tärkeimmät sivustot Koulutusnetti ja Opintoluotsi ovat varsin hyvin tunnettuja, vain viidennes vastaajista mainitsee, ettei tunne näitä palveluja. Toisaalta yli puolet vastaajista, 53 prosenttia ilmoittaa, ettei käytä sivustoja tiedonhakuun. Palveluja onkin saatettu käyttää aiemmin, opintoalaa suunniteltaessa.

<http://www.opintoluotsi.fi> palvelusivustolta löytyvät opintomahdollisuudet eri asteilla alan mukaisesti jaoteltuina. Koulutustiedon lisäksi ohjaa Ammattinetin kuvauksiin sekä ylläpitää sähköistä neuvontapalvelua.

<http://www.koulutusnetti.fi> on perusteellinen sivusto, jolle on koottu tietoa koulutusvaihtoehdoista, käytännön hakumenettelyistä opiskelijoiden valintaperusteista.

<http://www02.oph.fi/koulutusoppaat/Korkeakouluopinnot.pdf> Korkeakouluopinnot 2009-2011-opas sisältää tietoa ja vertailua eri koulutusmahdollisuuksista opiskelun arjen, opiskelijahaastattelujen sekä ammattikorkeakoulun ja yliopiston erojen kautta.

<http://www.europass.fi> sivusto sisältää tietoa kansainvälisesti vertailtavista asiakirjoista, jotka voivat helpottaa ulkomaille opiskelemaan lähtöä tai työllistymistä.

<http://www.cimo.fi> on kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön asiantuntija- ja palveluorganisaatio CIMO tuottaa neuvontaa ja tietoa mahdollisuuksista opiskella ja työskennellä ulkomailla. Sivusto sisältää lisäksi tietoa apurahoista, hankkeista ja kansainvälisestä yhteistyöstä. CIMO julkaisee myös sivustoa <http://www.maailmalle.net>.

<http://www.suomi.fi/> palvelu julkishallinnon tietopalvelu kansalaisille, johon on kerätty linkkejä palveluista ja asiakirjoista.

5.3.4 Työnvälityssivustot

Verkossa on useita työnvälityssivustoja, ja niiden sisältö vaihtelee avoimien työpaikkojen esittelystä NettiCV-pankkeihin sekä työnhakuvinkeihin. Valtion, kunnilla ja kaupungeilla on omat rekrytointisivustonsa, joissa myös kerrotaan näistä tahoista työnantajina.

<http://www.mol.fi> sivustolta löytyvät työ- ja elinkeinotoimiston avoimet työpaikat. Palveluun voi asettaa paikkavahdin, mutta ongelmana on usein toimialojen rajausta, sillä korkeasti koulutetut työnhakijat voivat työskennellä hyvin erityyppisissä tehtävissä. Sivustolta löytyvät myös työ- ja elinkeinotoimiston yksiköiden palvelut ja yhteystiedot.

<http://www.oikotie.fi> sivustolta löytyy avointen työpaikkojen lisäksi neuvoja, uratestejä ja vinkkejä työnhakuun ja palkkalaskuri.

<http://www.monster.fi> tarjoaa BeKnown- sovellusta, jossa voi verkostoitua Facebookissa. Sivusto sisältää myös runsaasti linkkejä ja vinkkejä työnhakuun ja käytännön kiemuroihin. Työnantajilla on mahdollisuus luoda palveluun yritysprofili, jossa he tarjoavat tietoa organisaatiostaan ja työntekijöitä koskevista odotuksista.

<http://www.uratie.net> on viihteellinen ja informatiivinen sivusto, jolta löytyy työpaikkailmoitusten lisäksi artikkeleita ja vinkkejä.

<http://www.ejobs.fi> tarjoaa avointen työpaikkailmoitusten lisäksi yleistietoa sekä muun muassa vinkkejä ansioluettelon laatimiseksi. Työnhakijaksi rekisteröityminen edellyttää Facebookin tai LinkedInin kautta kirjautumista, joten palvelun käyttö vaatii sosiaalisen median hallintaa.

<http://www.uranus.fi> sivuilta löytyy (harmillisesti lähes näkymätön) linkki "apua työnhakuun"-osioon, jossa runsaasti uratarinoita, juttua piilotyöpaikoista sekä vinkkejä työnhakuun. NettiCV-palvelua markkinoidaan näkyvästi, ja työnantajapuolille tarjotaan rekrytointiprosessin osana mahdollisuutta esihaastatella hakijoita "seinällä."

<http://www.JobGO.fi> : on uudenlainen välityssivusto, jota kutsutaan nimellä "työelämän sosiaalinen verkosto". Käyttäjät voivat verkostoitua ja seurata mielenkiintoisia yrityksiä sekä ns. hiljaisia työpaikkailmoituksia. Sivusto tarjoaa uudenlaisen näkökulman työnhakuun.

5.3.5 Vuorovaikutteiset verkkopalvelut

<http://www.opiskelupaikka.fi> on kaupallinen sivusto, joka tarjoaa opiskelupaikkaneuvontaa. Sivuilta löytyy tietoa koulutuksesta, työelämästä ja työharjoittelusta sekä suosittu Virtuaaliopo-palvelu, jonka kautta voi esittää omia kysymyksiä tai selailla aiempia vastauksia ja keskustelupalstoja. Ohjauspalvelun etuna on matala kynnys: nuoret pystyvät kysymään sellaisia kysymyksiä, joita ei välttämättä kehdata kysyä opinto-ohjaajalta tai kavereilta.

<http://getalifehanke.wordpress.com/> Verkossa tarjotaan myös itseopiskelutyökaluja, joiden avulla nuoret ja opiskelijat voivat pohtia tulevaisuuden suunnitelmiaan ja edistää itsetuntemustaan. Esimerkiksi Turun yliopiston koordinoima Get a Life- hanke yrittää parhaillaan tuottaa välineitä epävarmuuden lieventämiseen ja vaihtoehtojen moninaisuuden hahmottamiseen. Hanke tekee verkkotyökalua, jossa voi turvallisesti tutkia erilaisten valintojen vaikutusta tulevaisuuteen työelämäsimulaation avulla. Verkkotyökalulla pyritään kannustamaan omien valintojen pohtimiseen ja arvojen tunnistamiseen, ja osoittamaan miten elämäntilanteet vaihtelevat jatkuvasti. Työelämässä olevien työurat ja koulutustaustat ovat hyvin erilaisia, ja opiskelijoiden olisi hyvä hahmottaa tätä moninaisuutta sekä käsittää valintojen vaikutuksia. Simulaatiota kehitetään edelleen, ja tavoitteena on että käyttäjät voisivat vaihtaa kokemuksiaan simulaation käytön aikana sekä hyödyntää sitä opintojen eri vaiheissa, jotta mahdolliset muutokset omissa valinnoissa havainnollistuisivat.

<http://www.uraohjaus.net> Myös itsetuntemusta voi parantaa verkon avulla. Sivuilta löytyy itsearviointityökaluja, joiden käyttäjä saa lopuksi käyttöönsä itseään kuvaavan raportin, jonka voi tallentaa ja tulostaa myöhempää käyttöä, esimerkiksi työnhakua, varten. Palvelu on toteutettu osana opetusministeriön rahoittamaa ammattikorkeakoulujen INTO-verkosta, ja sen taustalla on Helsingin yliopiston ja Haaga-Helia ammattikorkeakoulun uraohjauksen parissa työskentelevien henkilöiden kokemukset. Sivulla todetaan, että "Tarve palvelulle on tullut korkeakoulukentältä: niin opiskelijoilta kuin ohjaustyötä tekevältä henkilöstöltä ammatillisista sekä tiede- ja taidekorkeakouluista." Testi auttaa kartoittamaan omia vahvuusalueita ja lopputuloksena saatava raportti voisi toimia hyvänä oppimisen työkaluna. Työkalusta löytyy myös englanninkielinen versio kansainvälisille opiskelijoille. Valitettavasti emme tiedä, miten laajalti palvelua hyödynnetään, mutta työkalu vaikuttaa mielenkiintoiselta ja toimivalta.

<http://fin.wikipedia.org> on "ilmainen vapaan sisällön tietosanakirja, joka perustuu wiki-tekniikkaan ja vapaaehtoisten aktiivisuuteen." Suomenkielisestä sanakirjasta löytyy työtyyppien kuvauksia, työehtojen esittelyä ja työttömyyttä koskevat artikkelit. Voi toimia tietopankkina, joka johtaa

eteenpäin, mutta kuvaukset ovat lähinnä muualta lainattuja. Wikipedia on suosittu matalan kynnyksen palvelu.

5.4 Sosiaalinen media

Sosiaalisen median käytön myötä sisällöt muotoutuvat jatkuvasti myös käyttäjien toimesta. *Silmät auki sosiaaliseen mediaan* - raportissa (2011, 9) sosiaalinen media määritellään ”verkossa tapahtuvaksi keskusteluksi, tiedonrakenteluksi ja tiedon jakamiseksi, joka vaikuttaa kaikkiin yhteiskunnan toimintoihin. Käyttäjät luovat tekniikan avulla yhdessä sisältöjä ja rakentavat ymmärrystä. Osallistujalla on mahdollisuus toimia sekä kuluttajana että tuottajana.” Erilaisia sosiaalisen median sovellusalueita ovat esimerkiksi wiki- alustat, yhteisöpalvelut kuten Facebook, LinkedIn ja Youtube, blogit, mikroblogit (kuten Twitter ja Jaiku) sekä erilaiset virtuaalimaailmat.

Keskustelussa korostuvat uudenlainen yleisöosallisuus sekä tiedon jakamisen kulttuuri, jossa yksilöt tuottavat yhdessä tietoa ja sisältöä verkkoon sekä jakavat tietoa avoimesti. Sosiaalisen median edistämä jakamisen vuorovaikutteinen kulttuuri voi kuitenkin synnyttää myös kielteisiä vaikutuksia. Pirkanmaan ELY- keskuksen julkaiseman raportin (*Osaa ja työllisty.* 2011) mukaan Internetissä ja sosiaalisessa mediassa käydyissä keskusteluissa korostuvat negatiiviset kirjoitukset. Keskustelupalstoilta, blogeista, mielipidesivuilta ja sanomalehtien uutiskommenteista kerätyt kommentit ovat useimmiten työttömien tai epävarmojen opiskelijoiden tekemiä. Harvoissa kirjoituksissa näkyvät onnistumisen kokemukset, mikä vaikuttaa keskustelujen ilmapiiriin (mt., 21).

Kyselyymme vastanneista korkeakouluopiskelijoista 57 % on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että sosiaalista mediaa voisi hyödyntää enemmän työelämätiedon levittämisessä. Sosiaalisen median osalta yliopistolaiset käyttävät LinkedIniä hieman ahkerammin, Facebook on ahkerammin käytössä ammattikorkeakouluopiskelijoilla. Mielenkiintoisesti sosiaalinen media käsitetään vahvasti nimenomaan Facebookin kautta, ja palvelu tuntuukin olevan tutuin ja käytetyin. Muita vastauksissa mainittuja sosiaalisen median sovelluksia ovat LinkedIn, Twitter, blogit ja keskustelufoorumit. LinkedIn on palveluna tutumpi yliopistolaisille, mutta yli 60 % vastanneista ei käytä kyseistä palvelua. Ammatilliseen verkostoitumiseen perustuva sovellus tarjoaa pohjan työnhakijaprofiilin täyttämiseksi sekä erilaisia keskusteluryhmiä ja mahdollisuuksia seurata mielenkiintoisia työnantajia sovelluksessa. Vuorovaikutteisuudelle perustuvassa sovelluksessa kohtaavat ehkä kaikista aktiivisimmat työnhakijat, mutta useat työnantajat ovat ottaneet LinkedInin tosissaan rekrytointikanavaksi. Mielenkiintoisesti kyselymme vastaajista valtaosa ei tuntenut palvelua lainkaan. Puheet sosiaalisen median leviämisestä tuntuvat kuitenkin edelleen koskevan vain aktiivisimpia verkkokäyttäjiä. Suhtautuminen sosiaaliseen mediaan on suurimmaksi osaksi välineellistä, ja monet opiskelijat suhtautuvat penseästi sen itseisarvolliseen hyödyntämiseen. Tarjotun sisällön tulisi olla relevanttia ja riittävää, esimerkiksi pelkkä fanisivusto Facebookissa ei riitä herättämään mielenkiintoa. Sosiaalinen media herättää myös kritiikkiä, ja monet kertovat etteivät he käytä mitään tarjolla olevista sovelluksista. Tietoa voi levittää sosiaalisen median kautta, mutta opiskelijoilla on tarve myös muita kanavia pitkin tapahtuvaan tiedottamiseen. Vastausten perusteella voi tulkita, ettei sosiaalinen media ole vielä saavuttanut niin vakaata asemaa, että se toimisi ensisijaisena tai mieluisimpana tiedonvälityskanavana, vaikka osa opiskelijoista onkin sen ahkeria käyttäjiä ja hyödyntäjiä.

Kyselyssämme nuorten suhtautumista sosiaaliseen mediaan tiedonvälityskanavana mitattiin myös avokysymyksellä ”Miten sosiaalista mediaa voisi hyödyntää enemmän työelämätiedon jakamisessa?” Vastaajat jakautuvat neljään kategoriaan; myönteisiin, kriittisiin, epävarmoihin ja innovatiivisiin. Myönteisesti sosiaaliseen mediaan suhtautuvat korostavat sen potentiaalia tiedon räätälöimiseen, tehokkaaseen tiedottamiseen sekä alumnien ja yritysten parempaan näkyvyyteen. Kriittisesti

suhtautuvat opiskelijat korostavat sosiaalisen median eriarvoistavaa ulottuvuutta ja muistuttavat etteivät kaikki käytä sosiaalista mediaa. Myös yksityisyydensuoja sekä pakollinen rekisteröityminen eri verkkopalveluihin herättävät epäluuloja. Epävarmat suhtautujat näkevät sosiaalisessa mediassa etuja, mutta haluavat pitää ammatillisen ja siviiliminän erillään. Epävarmuutta herättävät myös tiedon luotettavuus sekä riittämätön tieto siitä, miten ja mihin sosiaalista mediaa ylipäätään käytetään. Innovatiiviset käyttäjät puolestaan vaikuttavat ottaneen sosiaalisen median jokapäiväiseen käyttöön, ja esittävät parannusehdotuksia, joissa korostuvat uratarinoiden sekä konkreettisen työelämätiedon tarve. Kategoriat on havainnollistettu sivulla 33 lainauksilla kyselyn avovastauksista.

Näkökulma: Opiskelijoiden suhtautuminen sosiaaliseen mediaan

Kriittiset suhtautujat

"Minusta ei ole tarpeellista käyttää sosiaalista mediaa työelämätiedon jakamisessa, vaan työelämätiedon jakamisen tulisi tapahtua virallisempia ja kohdistetumpia kanavia pitkin, joista yhtenä esimerkkinä Työ- ja elinkeinotoimisto."

"Luulen, että trendi on pian se, että ihmiset alkavat kyllästyä sosiaaliseen mediaan. Esim. facebookin tietoturva on huono ja moni on kyllästynyt siihen."

"Ainakin tietoa pitäisi sos. median hyödyntämisestä huolimatta saada muutenkin, siten ettei tietoon käiksi pääsemiseen vaadita esimerkiksi facebook-tunnusta"

Myönteiset suhtautujat

"Voisi olla alan asiantuntijoiden blogeja, joihin olisi kattavasti koottu esim. alumnien kirjoituksia, linkkejä "oikeisiin osoitteisiin" l. työnhakupalveluihin, tutkittua työelämätietoa, uusimpia tutkimuksia jne."

"Fiksuimmat työpaikat tekevät näin jo ja tosi paljon: etsivät omien työntekijöidensä verkostojen kautta ilman avoimia hakuja. Ja teen samaa itse fb:ssä ja blogissa: oivallukset ja tiedot jakoon vaan!"

"Facebook on hyvä kanava TOIMIVIEN palveluiden mainostamiseen. Esimerkiksi "ystäväsi suosittelee seuraavaa palvelua"- tyyppinen toiminta."

Epävarmat suhtautujat

"Minä pitäisin sosiaalisen median puhtaasti viihteenä ja erossa työelämästä. En luota esim. Facebookin turvallisuuteen siinä määrin että sen kautta missään tapauksessa klikkaisin mitään satunnaista banneria, tai vastaisi viestiin jonka lähettäjää en takuvarmasti tunne."

"Koen sosiaalisen median enemmän vapaa-aikaan liittyvänä. Voin katsoa yrityksestä tietoa sieltäkin, mutta luotan enemmän muihin lähteisiin. Palvelun pitää olla sellainen, johon ei tarvitse rekisteröityä."

"Oppilaille tulisi kertoa ensin, mistä sosiaalisen median lähteestä tietoa ylipäätänsä löytää, ja tämän jälkeen oppilaita tulisi rohkaista tiedon hakuun. Tällaiseen voisi olla oma perehdytys."

Innovatiiviset suhtautujat

"Erilaisten yhteisöjen luominen erilaisiin nuorten suosimiin sovelluksiin verkossa (esim. facebook), Lisäksi opiskelijat itse voisivat tehdä esittelyvideoita alastaan ja siihen liittyvistä ammateista, jolloin saataisi nuoriin vetoava tietopaketti."

"Bloggaamalla, esim. koulujen (entiset) oppilaat. Esittelyvideot on hyvä idea, aina ei jaksa lukea"

"esim. luoville aloille voisi olla jonkinlainen verkostoitumissivusto, jossa esim. muusikko voisi etsiä tekstittäjää, tekstin tekijä kuvittajaa, tanssija kuvaajaa jne., erilaisiin projekteihin. Liian vähän tulee opiskeluaikana tutuksi muidenkulttuurialan ihmisten kanssa oman talon ulkopuolelta."

5.5 Verkko korkeakouluopiskelijan ja työnantajan kohtaamispaikkana

Alasoinin (2011, 51) mukaan työelämän ja muun elämän välinen kuilu on kasvanut viime vuosina, sillä Internetin ja sosiaalisten medioiden maailmassa varttuneet nuoret kokevat työelämän liian hitaaksi. Tällöin rekrytoinnissa korostuu organisaation kyky hallita sosiaalisen median ajattelutapa. Työnantajan tulisi ymmärtää nuorten motivaatiota ja tarpeita, ja korostaa rekrytoinnissaan helppoa lähestymistä. Opiskelijat kaipaavat tietoa potentiaalisista työnantajista ja etsivät aktiivisesti tietoa yritysten sivuilta ja sosiaalisesta mediasta. Yritysten brändillä on yhä enemmän painoarvoa, ja organisaatiot nähdään yhä useammin puitteina, joissa motivaatio ja halu lähtevätkin työstä, työprojektista ja sisällöstä (Leivo ym. 2009, 17). Onnistunut brändäys ja sosiaalisessa mediassa näkyminen tuottaa hyvää työnantajakuva ja tekee organisaatiosta houkuttelevan nuorten korkeakoulutettujen silmissä.

Esimerkiksi Nokia, yksi suurimmista tietoliikenneyrityksistä, ja jonka strategiaan kuuluu innovatiivisuus, on vahvasti esillä verkossa ja sosiaalisessa mediassa. Future Talent at Nokia- sivu löytyy Twitteristä, Facebookista ja LinkedInistä. Sivulla on tietoa trainee-ohjelmista, uratarinoita sekä avoimia työpaikkoja. Esimerkiksi LinkedInissä voi keskustella erilaisista työtehtävistä. Vuorovaikutuksellisuuttakin esiintyy ja työmahdollisuuksia esitellään kansainvälisesti. Myös HOK-Elanto brändää itseään verkossa omilla sivuillaan sekä Facebookissa. Verkkoa käytetään hyvän työnantajakuvan ylläpitämisessä, esimerkiksi Facebookissa tavoite on ylläpitää ”hyvää fiilistä”. Rekrytointi on ensisijaisesti keskittynyt verkkoon. Pelkistä rekrytointisivujen kautta jätetyistä 15 000 hakemuksesta on kuitenkin hankala löytää todellisia osajia. Rekrytointiprosessia helpottamaan ollaankin ottamassa videohaastattelut, sillä sitä kautta hakijan persoonallisuus välittyy paremmin ja hakijasta saadaan kokonaisvaltaisempi kuva. Myös Helsingin kaupunki on keskittänyt rekrytoinnin verkkoon, sillä samaan muottiin tehtyjen työhakemusten vertailu on nopeampaa ja helpompaa. Rekrytointisivuilla on kerrottu työelämästä ja siitä, millaista kaupungilla on olla töissä. Sivulla on myös urakuvauksia, koska erilaiset kaupungin tarjoamat asiantuntijatehtävät ovat monelle tuntemattomia. Helsingin kaupunki on myös ollut mukana muun muassa Oikotien sekä Monsterin ylläpitämällä sähköisillä rekrytointimessuilla. Näkyvyyttä opiskelijoiden parissa tavoitellaan eri julkaisujen kautta, erityisesti verkossa. Youtubessa on esimerkiksi kaupungin rekrytointivideo ja Facebookia hyödynnetään tapahtumatietojen levittämisessä.

Esimerkki ajatustavan muutoksesta on työnantajien ja työntekijöiden välinen kohtaamattomuus, jolloin hakijoiden joukossa ei tunnu olevan sopivia ehdokkaita. Apua tarjoaa esimerkiksi T-Media, työnantajakuvaan erikoistunut tutkimus- ja viestintäyhtiö, joka pyrkii motivoimaan nuoria tunnistamaan erilaisia mielenkiintoisia mahdollisuuksia ja auttaa yrityksiä ja yhteisöjä puolestaan tunnistamaan vahvuutensa työnantajana ja kohtaamaan täten parhaat tekijät. Yritys toteuttaa muun muassa opiskelijoiden työnantajamielikuvia kartoittavaa kyselyä sekä tuottaa Young Professionals-nimistä mediaa ”nuorille menestyjille” (<http://www.youngprofessionals.fi/vol5/>).

Näkökulma: verkon rooli ja työnantajat

Työnantajan kannalta myös positiivinen imago ja näkyvyys nuorten korkeakoulutettujen parissa ovat entistä merkityksellisempiä. Työnantajan puolelta edellytetään onnistunutta viestintää, jotta he osaavat puhutella nuoria ja vastata näiden arvoihin ja odotuksiin.

---

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä raportissa olemme käsitelleet korkeakouluopiskelijoiden työelämätietouden nykytilaa opiskelijoiden tarpeiden näkökulmasta. Havaintojemme tukena olemme käyttäneet tutkimuskirjallisuutta, opiskelijoille teettämämme kyselyn tuloksia, useiden tahojen haastatteluja sekä omia kokemuksiamme. Korkeakouluopiskelijoiden työelämätietouden nykytilaa kuvaavat johtopäätöksemme voi tiivistää seuraavasti:

1. Työelämää koskevaa tietoa on tarjolla runsaasti, mutta tieto on yleisluontoista ja pirstaloitunutta useisiin paikkoihin. Tiedon tulisi puhutella korkeakouluopiskelijoita näiden omalla kielellä, turhan virallinen kieli vieraannuttaa helposti. Korkeakoulun suhtautuminen opiskelijoidensa työelämävalmiuksien kehittämiseen on erittäin vaihtelevaa, ja tarjottu kuva mahdollisista työtehtävistä on usein turhan kapea.

2. Opiskelijoille tulisi ehdottomasti kertoa mitä hyötyä työelämätiedosta on. Kiinnostuminen ammateista ja työelämästä tuntuu olevan haasteellista siksi että opiskelijoiden mielikuvien ja todellisuuden välillä vallitsee jonkinlainen kuilu. Työelämä koetaan joko vieraana ja pelottavana tai päinvastoin asiana, josta ei tarvitse huolehtia lainkaan. Myös omia arvoja ja mielenkiinnon kohteita tulisi pohtia kriittisesti jo opintojen aikana, sillä nuoret painottavat valinnoissaan yhä enemmän työnantajan arvoja sekä vapaa-ajan merkitystä.

3. Opinto- ja uraohjausta on heikosti saatavilla tai sen mahdollisuudesta ei tiedetä. Opintojen aikana tulisi kiinnittää huomiota osaamisen hahmottamiseen tarjoamalla opintokokonaisuuksien sisällä työelämänäkökulmaa. Korkeakouluopiskelijat kaipaavat opintoihin integroitua työelämänäkökulmaa ja tietoa myös mahdollisimman läheltä, omalta ainelaitokselta tai oppiaineen opetushenkilökunnalta. Esimerkiksi keskitetyt ura- ja rekrytointipalvelut tuntuvat kaukaisilta ja turhan yleisiltä yksittäisen opiskelijan näkökulmasta.

4. Palvelujen pariin kannustaminen ja positiivisen ilmapiirin luominen tulisi aloittaa heti opintojen alusta. Olemassa olevia palveluja tulisi markkinoida paremmin, jotta niiden pariin pääsy olisi matalan kynnyksen takana. Epävarmuutta voidaan lieventää riittävien tukipalvelujen avulla ja purkamalla työelämää koskevia negatiivisia myyttejä, kuten työnantajien kohtuuttomia vaatimuksia tai väliaikaisen työttömyyden välttämätöntä negatiivista vaikutusta tulevaan työuraan. Tietoa kaivataan myös työnantajien näkemyksistä sekä rekrytointikriteereistä.

5. Opiskelijat kaipaavat ajankohtaisia ja konkreettisia kuvauksia erilaisista aloista ja työtehtävistä, mieluiten korkeakoulun ulkopuolisilta tahoilta. Myös ammatti-sanan käyttö voi tuntua vieraannuttavalta erilaisiin asiantuntijatehtäviin valmistuvien yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa, mahdollisuuksien moninaisuus tulisi avata työtehtävien ja alojen kautta.

6. Tietoa tulisi jakaa avoimesti ja vuorovaikutuksessa opiskelijoiden kanssa. Tiedon tulisi tulla "viralliselta" taholta, jotta sitä pidetään luotettavana. Tiedon ääreen pääsy tulee taata myös heille, jotka eivät halua halua rekisteröityä palveluihin tai kuulua sosiaalisen median käyttäjäkuntaan.

7. Opiskelijoiden tarpeissa näyttäytyy mielenkiintoinen ristiriita; tietoa ja ohjausta halutaan mahdollisimman läheltä, oman oppiaineen edustajilta, mutta toisaalta mielekkäintä tietoa tarjoavat ulkopuoliset tahot. Eräänä konkreettisena kehitysehdotuksena voisi esittää työelämäluentojen kehittämistä ja nivomista opintoihin esimerkiksi alumnien, yritysten edustajien tai ammattiliittojen vierailevien luennoitsijoiden avulla.

LÄHTEET

Akavan opiskelijavaltuuskunta AOVAn kannanotto: *Yliopistojen työelämäopintojen määrään ja laatuun panostettava*. Julkaistu 25.10.2011.
http://www.akava.fi/opiskelijat/akavan_opiskelijat/ajankohtaista/yliopistojen_tyolamaopintojen_maaraan_ja_laatuun_panostettava.html.%20. Viitattu 16.12.2011.

Alasoini, Tuomo (2010): Mainettaan parempi työ. Kymmenen väitettä työelämästä. Elinkeinoelämän valtuuskunta EVAn raportti.
<http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2010/06/Mainettaan-parempi-tyo.pdf>. Viitattu 12.12.2011.

Kemppainen, Teemu (2011): Ristipaineessa - Tutkimus Helsingin yliopiston opiskelijoiden työssäkäynnistä, työkokemuksista ja ammatillisesta järjestäytymisestä. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus.
<http://hyy.helsinki.fi/sites/default/files/PAM%20Opiskelijatutkimus%20LR.pdf>. Viitattu 28.12.2011.

Kouvo, Anne – Stenström, Marja-Leena – Virolainen, Maarit & Vuorinen-Lampila, Päivi (2011): Opintopoluilta opintourille. Katsaus tutkimukseen. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita 42.
<http://kti.jyu.fi/img/portal/20810/G042.pdf?cs=1308212166>. Viitattu 12.12.2011.

Launis, Kirsi (2007) Medianomin markkinat - medianomikoulutuksesta työelämään. Tampereen ammattikorkeakoulu, viestinnän koulutusohjelman tutkintotyö, projektinhallinta. Viitattu 16.1.2012

Leivo, Tomi – Mutanen, Marjut & Nieminen-Sundell, Riitta (toim.)(2009): Diginatiivit, työ, kansalaisuus. Kansallinen ennakointiverkosto. Sitran julkaisuja.
<http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/Diginatiivit.pdf>. Viitattu 12.12.2011.

Lähde työelämään 2010: Missä menet työelämäyhteistyö? Korkeakoulukyselyn tuloksia. Vipuvoimaa EU:lta

Nikoskinen, Elina (2010): Humanistisesta ammattikorkeakoulusta työelämään. Yhteisöpedagogien (AMK) työelämään sijoittuminen, koulutuskokemukset ja jatko-opintosuunnitelmat. Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 18, 7 - 27

Opiskelijoiden työssäkäynti 2009. Suomen virallinen tilasto (SVT). Helsinki: Tilastokeskus
<http://www.stat.fi/til/opty/index.html>. Viitattu 17.11.2011.

Osa ja työllisty. Selvitys korkeasti koulutettujen tulevaisuuden aloista ja työllistymisestä. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 1/2011.
<http://www.update.yrityssuomi.fi/Public/download.aspx?ID=19550&GUID=%7B6AC46C36-E8C9-4E9E-BAB1-5A2B77B1B6BA%7D>. Viitattu 19.12.2011.

Pekkanen, Olli (2010): Metropoliasta valmistuneiden sijoittuminen työelämään. Metropolian työelämäpalvelut.
http://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Opoille/OLLI_PEKKANEN_Ty%C3%B6llistyminen2.1211.pdf. Viitattu 16.1.2012.

Penttilä, Johanna (2009): Yliopisto-opiskelijoiden työelämään orientoituminen. Opintosisällöt, uraohjaus ja tulevaisuuskuvat. Otus 30/2009. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus.

Poutanen, Marjo-Riitta (2011): Verkostot väylänä työelämään. Sosiologian pro gradu- tutkielma. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos.

Puhakka, Antero (2011): Maistereiden työssään tarvitsemia taitoja kartoittamassa. Teoksessa Puhakka & Tuominen (toim.): Kunhan kuluu viisi vuotta – ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneiden työurat.

Aarresaari-verkoston julkaisusarja. 61-86. <http://www.aarresaari.net/pdf/Kunhankuluuviisivuotta.pdf>. Viitattu 15.11.2011.

Putila Sanna, Sainio Juha (2009): Ammattikorkeakoulu on ehkä parempi väylä työelämään siirtymisessä kuin yliopisto?
[http://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/arkisto/?tx_ttnews\[tt_news\]=889&cHash=7122f876bdc40fd689aa33833dcaf7cf](http://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/arkisto/?tx_ttnews[tt_news]=889&cHash=7122f876bdc40fd689aa33833dcaf7cf). Viitattu 9.11.2011

Sainio, Juha (2008): Kitkaa ja kasautuvia vaikeuksia - Akateemisten työuran alkua hankaloittavia tekijöitä. Aarresaari-verkoston julkaisusarja.
http://www.aarresaari.net/pdf/Kitka_netti.pdf. Viitattu 15.11.2011.

Sijoittuminen koulutuksen jälkeen. Suomen virallinen tilasto (SVT). Helsinki: Tilastokeskus.
http://tilastokeskus.fi/til/sijk/2009/sijk_2009_2011-03-02_tie_001_fi.html. Viitattu 16.11.2011.

Silmät auki sosiaaliseen mediaan. Toimittaneet Aaltonen-Ogbeide, Terhi – Saastamoinen, Pentti – Rainio, Heikki & Vartiainen, Tero (2011). Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 3/2011.
http://ttlry-fi-bin.directo.fi/@Bin/862eaf3b02e502210b837fb083a60eab/1323245567/application/pdf/166761892/Silmat_auki_someen_B5.pdf. Viitattu 1.12.2011.

Suutari, Minna (2003): Korkeakoulutettujen työelämäurien alkuvuodet. Akavan LAASER- projektin loppuraportti. Helsinki: Akava ry. <http://www.akavacamp.fi/files/418/laaserloppuraportti.pdf>. Viitattu 16.11.2011.

Tuohinen, Titta (2010): Nuorten ”työeetos” – protestanttisesta etikasta työyhteisön henkeen? Työpoliittinen aikakauskirja 4/2010. Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://www.tem.fi/index.phtml?s=4255>. Viitattu 19.12.2011.

Työ- ja elinkeinoministeriö: TEM tiedote 189/2011: Nuoret osaaviksi ja työelämään.
http://www.tem.fi/?89506_m=103862&s=2467. Viitattu 15.11.2011.

Ursin, Jani (2011): Loppupohdinta: yliopistokoulutusta työelämän tarpeisiin. Teoksessa Puhakka & Tuominen (toim.): Kunhan kuluu viisi vuotta – ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työurat. Aarresaari-verkoston julkaisusarja. 111-116. <http://www.aarresaari.net/pdf/Kunhankuluuviisivuotta.pdf>. Viitattu 15.11.2011.

Vanha-aho, Marjut (2010): Työelämäkysely ammattikorkeakouluopiskelijoille: Työelämän pelisäännöt hanskassa? Loppuraportti. Toimihenkilökeskusjärjestö STTK & SAMOK ry.
http://samok.fi/uploads/2011/03/tyoelamakyselyn_raportti.pdf. Viitattu 17.1.2012.

Zacheus, Tuomas (2009): Työelämäyhteydet ammattikorkeakouluissa 2008. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun julkaisuja. http://into.cou.fi/data/liitteet/uutinen_20090408T142820_32098.pdf. Viitattu 15.1.2012.